

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
της 19ης Οκτωβρίου 2017¹

Υπόθεση C-395/16

**DOCERAM GmbH
κατά
CeramTec GmbH**

[αίτηση του Oberlandesgericht Düsseldorf
(ανώτερου περιφερειακού δικαστηρίου του Ντύσσελντορφ, Γερμανία)
για την έκδοση προδικαστικής απόφασης]

«Προδικαστική παραπομπή – Διανοητική και βιομηχανική ιδιοκτησία – Κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα – Κανονισμός (ΕΚ) 6/2002 – Άρθρο 8, παράγραφος 1 – Χαρακτηριστικά της εμφάνισης ενός προϊόντος τα οποία υπαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία του – Οριοθέτηση της έννοιας αυτής – Κριτήρια εκτιμήσεως»

I. Εισαγωγή

1. Η αίτηση προδικαστικής απόφασης που υποβλήθηκε από το Oberlandesgericht Düsseldorf (ανώτερο περιφερειακό δικαστήριο του Ντύσσελντορφ, Γερμανία) αφορά την ερμηνεία του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 6/2002 του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2001, για τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα². Η διάταξη αυτή, η οποία μέχρι στιγμής δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο ερμηνείας από το Δικαστήριο, ορίζει ότι τα χαρακτηριστικά της εμφάνισης ενός προϊόντος τα οποία υπαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία του εξαιρούνται από το πεδίο της προστασίας που παρέχει ο εν λόγω κανονισμός.

2. Η απόφαση περί παραπομπής εκδόθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ δύο εταιριών, εκ των οποίων η μία είναι δικαιούχος πλειόνων καταχωρισμένων κοινοτικών σχεδίων ή υποδειγμάτων ενώ η άλλη κατασκευάζει προϊόντα αντίστοιχα με αυτά τα οποία προστατεύονται από τα εν λόγω δικαιώματα. Η πρώτη εταιρία άσκησε αγωγή περί παύσεως της προσβολής κατά της δεύτερης εταιρίας, η οποία απάντησε επικαλούμενη την ακυρότητα των δικαιωμάτων των οποίων την προσβολή είχε προβάλει η ενάγουσα της κύριας δίκης. Προς στήριξη της ανταγωγής της, επικαλέστηκε την εξαίρεση που προβλέπεται στο προαναφερθέν άρθρο 8, παράγραφος 1.

3. Με τα ερωτήματά του, το αιτούν δικαστήριο καλεί το Δικαστήριο, αφενός, να ορίσει τα «χαρακτηριστικά της εμφάνισης ενός προϊόντος τα οποία υπαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία του» κατά την έννοια της διατάξεως αυτής και, αφετέρου, να προσδιορίσει τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να εκτιμάται κατά πόσον τα οικεία σχέδια ή υποδείγματα εμφανίζουν τέτοια χαρακτηριστικά.

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

² ΕΕ 2002, L 3, σ. 1. Ο κανονισμός αυτός υπέστη αργότερα κάποιες τροποποιήσεις, οι οποίες ωστόσο δεν επηρέασαν τις κρίσιμες στην παρούσα υπόθεση διατάξεις.

II. Το νομικό πλαίσιο

4. Κατά την αιτιολογική σκέψη 10 του κανονισμού 6/2002, «[η] τεχνολογική καινοτομία δεν θα πρέπει να παρακωλύεται από τη χορήγηση προστασίας σε χαρακτηριστικά του σχεδίου ή υποδείγματος που υπαγορεύονται αποκλειστικά από μια τεχνική λειτουργία, εξυπακουμένου ότι αυτό δεν συνεπάγεται ότι ένα σχέδιο ή υπόδειγμα πρέπει να έχει αισθητική αξία. Επιπλέον, η διαλειτουργικότητα των προϊόντων διαφόρων κατασκευαστών δεν θα πρέπει να εμποδίζεται από την επέκταση της προστασίας στα σχέδια και υποδείγματα μηχανικών εξαρτημάτων. Συνεπώς, τα χαρακτηριστικά ενός σχεδίου ή υποδείγματος τα οποία αποκλείονται της προστασίας για τους λόγους αυτούς, δεν θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όταν σταθμίζεται κατά πόσον άλλα χαρακτηριστικά του εν λόγω σχεδίου ή υποδείγματος πληρούν τους όρους προστασίας».

5. Το άρθρο 4 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο τιτλοφορείται «Προϋποθέσεις προστασίας», έχει ως εξής:

«1. Το σχέδιο ή υπόδειγμα προστατεύεται ως κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα εφόσον είναι νέο και έχει ατομικό χαρακτήρα.

2. Το σχέδιο ή υπόδειγμα που εφαρμόζεται ή ενσωματώνεται σε ένα προϊόν το οποίο αποτελεί συστατικό σύνθετου προϊόντος λογίζεται ότι είναι νέο και έχει ατομικό χαρακτήρα μόνο εάν:

- α) το συστατικό, αφού ενσωματωθεί στο σύνθετο προϊόν, παραμένει ορατό κατά τη συνήθη χρήση του προϊόντος, και
- β) τα ορατά χαρακτηριστικά του συστατικού πληρούν, αυτά καθαυτά, τις προϋποθέσεις ως προς το νεωτερισμό και τον ατομικό χαρακτήρα.

[...]

6. Το άρθρο 5 του κανονισμού 6/2002, το οποίο τιτλοφορείται «Νεωτερισμός», ορίζει, στην παράγραφο 1, ότι «[έ]να σχέδιο ή υπόδειγμα θεωρείται νέο εάν δεν έχει διατεθεί στο κοινό ταυτόσημο σχέδιο ή υπόδειγμα».

7. Το άρθρο 6 του κανονισμού αυτού, το οποίο τιτλοφορείται «Ατομικός χαρακτήρας», ορίζει:

«1. Ένα σχέδιο ή υπόδειγμα θεωρείται ότι παρουσιάζει ατομικό χαρακτήρα εάν η συνολική εντύπωση που προκαλεί στον ενημερωμένο καταναλωτή διαφέρει από τη συνολική εντύπωση που προκαλεί στον εν λόγω καταναλωτή κάθε σχέδιο ή υπόδειγμα που έχει διατεθεί στο κοινό [...].

2. Προκειμένου να εκτιμηθεί ο ατομικός χαρακτήρας, λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός της ελευθερίας του δημιουργού κατά την εκπόνηση του σχεδίου ή υποδείγματος.»

8. Το άρθρο 8 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο τιτλοφορείται «Σχέδια και υποδείγματα υπαγορευόμενα από την τεχνική λειτουργία τους και σχέδια ή υποδείγματα διασυνδέσεων», ορίζει, στην παράγραφο 1, ότι «[κ]οινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα δεν παρέχει δικαιώματα επί των χαρακτηριστικών της εμφάνισης ενός προϊόντος, τα οποία υπαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία του».

III. Η διαφορά της κύριας δίκης, τα προδικαστικά ερωτήματα και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

9. Η DOCERAM GmbH είναι εταιρία γερμανικού δικαίου η οποία κατασκευάζει δομικά κεραμικά υλικά. Προμηθεύει πελάτες από την αυτοκινητοβιομηχανία, τη βιομηχανία κατασκευής υφαντουργικού μηχανολογικού εξοπλισμού και τη βιομηχανία κατασκευής μηχανικών εγκαταστάσεων. Είναι δικαιούχος πλειόνων καταχωρισμένων κοινοτικών σχεδίων ή υποδειγμάτων πείρων εστίασεως της συγκολλήσεως που παράγονται σε τρία διαφορετικά γεωμετρικά σχήματα και σε έξι διαφορετικά είδη ανά σχήμα.

10. Η CeramTec GmbH είναι επίσης εταιρία γερμανικού δικαίου η οποία κατασκευάζει και εμπορεύεται κεραμικούς πείρους εστίασεως σε παραλλαγές όμοιες με αυτές που προστατεύονται από τα σχέδια ή υποδείγματα των οποίων είναι δικαιούχος η DOCERAM.

11. Η τελευταία άσκησε ενώπιον του Landgericht Düsseldorf (πρωτοβάθμιου περιφερειακού δικαστηρίου του Ντύσσελντορφ) αγωγή κατά της CeramTec με αίτημα, μεταξύ άλλων, την παύση της προσβολής των δικαιωμάτων προστασίας που κατέχει. Η εναγόμενη της κύριας δίκης άσκησε ανταγωγή με αίτημα την κήρυξη της ακυρότητας των δικαιωμάτων αυτών, ισχυριζόμενη ότι τα χαρακτηριστικά της εμφάνισης των οικείων προϊόντων υπαγορεύθηκαν αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία τους κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002.

12. Το Landgericht Düsseldorf (πρωτοβάθμιου περιφερειακού δικαστήριου του Ντύσσελντορφ) απέρριψε την αγωγή της DOCERAM και κήρυξε άκυρα τα επίμαχα σχέδια και υποδείγματα, με το σκεπτικό ότι αυτά εξαιρούνται από την προστασία που παρέχει ο εν λόγω κανονισμός, σύμφωνα με το άρθρο του 8, παράγραφος 1, δεδομένου ότι η επιλογή του σχεδιασμού είχε καθοριστεί με αποκλειστικό γνώμονα την τεχνική λειτουργικότητα.

13. Η DOCERAM άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Oberlandesgericht Düsseldorf (ανώτερου περιφερειακού δικαστηρίου του Ντύσσελντορφ). Κατά την κρίση του δικαστηρίου αυτού, για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης είναι κρίσιμο να διευκρινισθεί κατά πόσον, για την εφαρμογή της εξαίρεσης του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002, επιβάλλεται –όπως υποστηρίζει μερίδα της θεωρίας και της νομολογίας ιδίως στη Γερμανία– να διαπιστωθεί ότι δεν υφίστανται εναλλακτικοί σχεδιασμοί που εκπληρώνουν την ίδια τεχνική λειτουργία ή μήπως επιβάλλεται –όπως γίνεται δεκτό στην προσβαλλόμενη απόφαση– να εξετασθεί κατά τρόπο αντικειμενικό αν τα σχεδιαστικά χαρακτηριστικά του οικείου προϊόντος καθορίστηκαν με αποκλειστικό γνώμονα την επιδιωκόμενη λειτουργικότητα.

14. Συνεπώς, με απόφαση της 7ης Ιουλίου 2016, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 15 Ιουλίου 2016, το Oberlandesgericht Düsseldorf (ανώτερο περιφερειακό δικαστήριο του Ντύσσελντορφ) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Συντρέχει περίπτωση εξαιρέσεως από την προστασία λόγω επιβεβλημένης τεχνικής ανάγκης κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού [6/2002] ακόμη και όταν η τελική μορφή ουδόλως λαμβάνεται υπόψη κατά τον σχεδιασμό του προϊόντος, αλλά μοναδικός καθοριστικός παράγοντας για τον σχεδιασμό είναι η (τεχνική) λειτουργικότητα;
- 2) Σε περίπτωση που η απάντηση του Δικαστηρίου στο πρώτο ερώτημα είναι καταφατική: [β]άσει ποιων κριτηρίων πρέπει να κρίνεται το αν τα επιμέρους σχεδιαστικά χαρακτηριστικά ενός προϊόντος επιλέχθηκαν αποκλειστικώς με γνώμονα τη λειτουργικότητα; Είναι εν προκειμένω καθοριστική η κρίση του “αντικειμενικού παρατηρητή” και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, πώς ορίζεται αυτός;»

15. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν στο Δικαστήριο η DOCERAM, η CeramTec, η Ελληνική Κυβέρνηση, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 29ης Ιουνίου 2017, άπαντες ανέπτυξαν προφορικώς τις παρατηρήσεις τους.

IV. Ανάλυση

A. Επί της έννοιας των «χαρακτηριστικών της εμφάνισης ενός προϊόντος, τα οποία υπαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία του» κατά το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002 (πρώτο ερώτημα)

1. Επί του περιεχομένου του πρώτου ερωτήματος και επί των υποστηριζόμενων απόψεων

16. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι τα επίμαχα στην κύρια δίκη σχέδια ή υποδείγματα είναι πράγματι νέα και παρουσιάζουν ατομικό χαρακτήρα, σύμφωνα με τις αντίστοιχες απαιτήσεις των άρθρων 5 και 6 του κανονισμού 6/2002³. Διερωτάται αν αυτά πρέπει εντούτοις να αποκλεισθούν από την προστασία με βάση το άρθρο 8, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, το οποίο ορίζει ότι «κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα δεν παρέχει δικαιώματα επί των χαρακτηριστικών της εμφάνισης ενός προϊόντος, τα οποία υπαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία του», λαμβανομένου υπόψη ότι εν προκειμένω υφίστανται «εναλλακτικοί» κατά την κρίση του σχεδιασμοί, ικανοί να οδηγήσουν σε τεχνικό αποτέλεσμα ίδιο με αυτό των εν λόγω σχεδίων ή υποδειγμάτων.

17. Με βάση τα στοιχεία που περιέχονται στην απόφαση περί παραπομπής και με βάση το πλαίσιο στο οποίο αυτή εντάσσεται, φρονώ ότι με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα ζητείται από το Δικαστήριο, κατ' ουσίαν, να κρίνει αν από τη διαπίστωση και μόνον ότι υφίστανται τέτοιοι εναλλακτικοί σχεδιασμοί μπορεί να συναχθεί ότι τα επίμαχα σχέδια ή υποδείγματα δεν υπαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία των οικείων προϊόντων και ότι, συνεπώς, δεν εμπίπτουν στην εξαίρεση που προβλέπει το προαναφερθέν άρθρο 8, παράγραφος 1, ή αν κρίσιμο κριτήριο είναι συναφώς το κατά πόσον η «αισθητική αξία» ή «η τελική μορφή» των εν λόγω προϊόντων⁴ οδήγησε τον δημιουργό τους στην επιλογή ενός συγκεκριμένου σχεδιασμού⁵. Σε περίπτωση που το Δικαστήριο δεχτεί το τελευταίο αυτό κριτήριο, το αιτούν δικαστήριο ζητεί εν συνεχεία, με το δεύτερο ερώτημά του, διευκρινίσεις σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να εκτιμηθεί αν τα επιμέρους χαρακτηριστικά της εμφάνισης ενός προϊόντος επελέγησαν αποκλειστικά για τεχνικούς λόγους ή όχι.

18. Το αιτούν δικαστήριο τονίζει ότι το υποβληθέν ερώτημα γεννά σοβαρή αμφιβολία λόγω των αποκλινοσών απόψεων που έχουν υιοθετηθεί έως τώρα τόσο στη θεωρία όσο και στην πρακτική των αποφάσεων των δικαστηρίων των κρατών μελών και του Γραφείου Διανοητικής Ιδιοκτησίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUIPO) [πρώην Γραφείου Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) (ΓΕΕΑ)], όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002. Συναφώς διατυπώνονται δύο νομικές θεωρίες, οι οποίες ενδέχεται να οδηγήσουν σε διαμετρικώς αντίθετα πρακτικά αποτελέσματα.

3 Στην αιτιολογική σκέψη 19 του ίδιου κανονισμού επισημαίνεται επίσης ότι, «[γ]ια να είναι έγκυρο, το κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα θα πρέπει να εγκρίνεται μόνο εφόσον είναι νέο, και εφόσον διαθέτει ατομικό χαρακτήρα σε σύγκριση με άλλα σχέδια και υποδείγματα».

4 Η διατύπωση αυτή χρησιμοποιείται στο εν λόγω προδικαστικό ερώτημα, ενώ η προηγούμενη περιέχεται στο σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής.

5 Με άλλα λόγια, κατά την CeramTec, τίθεται το ζήτημα αν για την εφαρμογή του εν λόγω άρθρου 8, παράγραφος 1, απαιτείται οπωσδήποτε «να εξεταστεί εξαντλητικώς, στο πλαίσιο της [κύριας] δίκης, κατά πόσον υφίσταται κάποια εναλλακτική όσον αφορά τον σχεδιασμό ή, ειδικότερα, κατά πόσον όλες οι δυνατές εναλλακτικές όσον αφορά την εμφάνιση θα οδηγούσαν σε διαφορετική ή σε μειωμένη τεχνική λειτουργικότητα, ή αν ο λόγος αποκλεισμού [που προβλέπει η διάταξη αυτή] έχει εφαρμογή και όταν η εμφάνιση έχει υπαγορευθεί αποκλειστικά από την ανάγκη να επιτευχθεί συγκεκριμένη τεχνική λύση ενώ η αισθητική αξία ήταν, κατά συνέπεια, άνευ σημασίας» (η υπογράμμιση δική μου).

19. Κατά την *πρώτη θεωρία*, η εξαίρεση που εισάγει η διάταξη αυτή έχει εφαρμογή μόνον όταν διαπιστώνεται ότι κανένας εναλλακτικός σχεδιασμός δεν καθιστά δυνατή την επίτευξη της ίδιας τεχνικής λειτουργίας με το οικείο σχέδιο ή υπόδειγμα, διότι η ύπαρξη τέτοιων εναλλακτικών φανερώνει ότι η επιλογή του επίμαχου σχήματος δεν υπαγορεύθηκε αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία κατά την έννοια του προαναφερθέντος άρθρου 8, παράγραφος 1. Η ερμηνεία αυτή βασίζεται στο κοινώς λεγόμενο κριτήριο της «πολλαπλότητας των σχημάτων», κατά το οποίο, εάν υφίστανται άλλα σχήματα του προϊόντος ικανά να εκπληρώσουν την ίδια τεχνική λειτουργία, ο σχεδιασμός του προϊόντος αυτού δύναται να τύχει προστασίας, διότι η ποικιλία των σχημάτων αποδεικνύει ότι, στη συγκεκριμένη περίπτωση, ο δημιουργός του προϊόντος δεν δεσμεύθηκε από την εν λόγω λειτουργία, αλλά ήταν ελεύθερος να επιλέξει οποιοδήποτε από τα ανωτέρω σχήματα κατά την εκπόνηση του σχεδίου ή υποδείγματος⁶. Με βάση αυτή την ερμηνεία, η εν λόγω διάταξη έχει εφαρμογή στις σχετικά σπάνιες, περιπτώσεις κατά τις οποίες ο οικείος σχεδιασμός είναι ο μοναδικός που μπορεί να εξασφαλίσει την επίτευξη του επιδιωκόμενου τεχνικού αποτελέσματος.

20. Στην απόφασή του περί παραπομπής το Oberlandesgericht Düsseldorf (άνωτερο περιφερειακό δικαστήριο του Ντύσσελτορφ) επισημαίνει ότι η εφαρμογή της πρώτης αυτής απόψεως, η οποία, εξ όσων γνωρίζω, υποστηρίζεται από μερίδα της θεωρίας ιδίως στη Γερμανία⁷ καθώς και στο Βέλγιο⁸ ή στη Γαλλία⁹, έχει καθιερωθεί όχι μόνο στην εθνική νομολογία, τόσο στη Γερμανία όσο και σε άλλα κράτη μέλη¹⁰, αλλά και στην πρακτική του EUIPO¹¹. Από τις παρατηρήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η DOCERAM είναι ο μόνος διάδικος που υποστηρίζει την εν λόγω άποψη στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας.

21. Κατά την *αντίθετη θεωρία*, η εξαίρεση του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002 έχει εφαρμογή όταν τα χαρακτηριστικά του επίμαχου σχεδιασμού υπαγορεύονται αποκλειστικά από την ανάγκη να επιτευχθεί ορισμένη τεχνική λύση, χωρίς να ασκούν οποιαδήποτε επιρροή οι αισθητικές παράμετροι, διότι τότε δεν υφίσταται δημιουργική δραστηριότητα άξια προστασίας με βάση το δικαίωμα των σχεδίων ή υποδειγμάτων. Κατά τη θεωρία αυτή, η οποία προσηλώνεται στο λεγόμενο κριτήριο της «αιτιότητας», πρέπει να προσδιορίζεται ο λόγος για τον οποίο ο δημιουργός του προϊόντος επέλεξε το επίμαχο χαρακτηριστικό¹². Με βάση αυτή την ερμηνεία, το εν λόγω άρθρο 8, παράγραφος 1, έχει εφαρμογή σε κάθε περίπτωση κατά την οποία η ανάγκη εκπλήρωσεως συγκεκριμένης τεχνικής λειτουργίας υπήρξε το μοναδικό στοιχείο που υπαγόρευσε τον επίμαχο σχεδιασμό, χωρίς να ασκεί επιρροή η εμφάνιση ή η αισθητική του αξία, ενώ η ενδεχόμενη ύπαρξη εναλλακτικών σχεδιασμών δυνάμενων να εκπληρώσουν την ίδια λειτουργία δεν έχει καθοριστική σημασία.

6 Βλ., μεταξύ άλλων, πηγές που παρατίθενται στις υποσημειώσεις οι οποίες αντιστοιχούν στο σημείο 20 των παρουσών προτάσεων.

7 Βλ., μεταξύ άλλων, Ruhl, O., *Gemeinschaftsgeschmacksmuster – Kommentar*, Carl Heymanns Verlag, Κολωνία, 2η έκδ., 2010, σ. 222, σημείο 22. Την προσέγγιση αυτή φαίνεται ότι προέκρινε και η Γερμανική Κυβέρνηση κατά τη μεταφορά διατάξεως του δικαίου της Ένωσης αντίστοιχης με το εν λόγω άρθρο 8, παράγραφος 1 (βλ. Koschtial, U., «Design law: individual character, visibility and functionality», *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 2005, n° 3, σ. 308).

8 Βλ. Kaesmacher, D., και Duez, L., «Le nouveau règlement (CE) n° 6/2002 sur les dessins ou modèles communautaires», *J.T.D.E.*, 2002, n° 92, σ. 186, σημείο 15· Massa, C.-H., και Strowel, A., «Community Design: Cinderella Revamped», *E.I.P.R.*, 2003, τόμος 25 (2), σ. 72, καθώς και De Visscher, F., «La protection des dessins et modèles», *Guide juridique de l'entreprise*, Kluwer, Βρυξέλλες, 2η έκδ., 2005, σημείο 370, όπου επισημαίνεται ότι το κριτήριο της πολλαπλότητας των σχημάτων εφαρμόστηκε αναφορικά με τον αντίστοιχο κανόνα δικαίου ο οποίος ίσχυσε κατά το παρελθόν στο σύστημα Μπενελούξ (βλ. άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο α, του ενιαίου νόμου Μπενελούξ για τα σχέδια και υποδείγματα, ο οποίος τροποποιήθηκε εσχάτως στις 20 Ιουνίου 2002).

9 Βλ., μεταξύ άλλων, Passa, J., *Droit de la propriété industrielle – Tome 1: Marques et autres signes distinctifs, dessins et modèles*, L.G.D.J., Παρίσι, 2η έκδ., 2009, σημεία 708 έως 712, καθώς και Binclin, N., *Droit de la propriété intellectuelle – Droit d'auteur, brevet, droits voisins, marque, dessins et modèles*, L.G.D.J., Παρίσι, 2η έκδ., 2012, σημείο 296.

10 Μνημονεύονται δύο γερμανικές αποφάσεις (ως εξής: «OLG Düsseldorf, GRUR-RR 2012, 200 (205) – Tablet-PC: LG Düsseldorf, Beck RS 2015, 05506») και η απόφαση του Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) [εφετείου (Αγγλία και Ουαλία) (πολιτικό τμήμα), Ηνωμένο Βασίλειο], Landor & Hawa International Ltd κατά Azure Designs Ltd [2006] EWCA Civ 1285, σημεία 30 επ. Σημειωτέον ότι η θεωρία αυτή έγινε επίσης δεκτή στην Ισπανία [βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση του Juzgado de lo Mercantil n° 2 de Alicante (εμπορικό δικαστήριο αριθ. 2 του Αλικάντε, Ισπανία), της 28ης Νοεμβρίου 2012, Jose Antonio Hostel Drap SL κατά Napkings SL, 2η νομική βάση].

11 Το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει, μεταξύ άλλων, την απόφαση του ακυρωτικού τμήματος του ΓΕΕΑ, της 3ης Απριλίου 2007, αριθ. ICD 3150, Lindner Recyclingtech κατά Franssons Verkstäder, σημείο 20. Διευκρινίζω ότι η απόφαση αυτή μεταρρυθμίστηκε κατ' έφεση δυνάμει της αποφάσεως που μνημονεύεται στην υποσημείωση 13 των παρουσών προτάσεων.

12 Βλ., μεταξύ άλλων, Stone, D., «Le droit européen des dessins et modèles a 10 ans», *Magazine de l'OMPI*, 2013, αριθ. 6, σ. 18, καθώς και Brancusi, L., «Article 8 CDR», *Community Design Regulation (EC) N° 6/2002 – A Commentary*, επιμέλεια G.N. Hasselblatt, C.H. Beck, Μόναχο, 2015, σ. 137 επ., σημεία 34 έως 48.

22. Μολονότι είναι προφανές ότι το Δικαστήριο δεν δεσμεύεται από τις προεκτεθείσες απόψεις, τονίζω ότι το EUIPO, ενώ στο παρελθόν έκλινε υπέρ της θεωρίας της πολλαπλότητας των σχημάτων, στην πιο πρόσφατη πρακτική των αποφάσεών του προέκρινε τη θεωρία της αιτιότητας¹³, εκτιμώντας ότι το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002 δεν προστατεύει τα χαρακτηριστικά της εμφάνισης ενός προϊόντος τα οποία επελέγησαν με αποκλειστικό σκοπό να καταστήσουν δυνατή την εκπλήρωση της τεχνικής λειτουργίας του προϊόντος, σε αντιδιαστολή προς τα χαρακτηριστικά τα οποία επελέγησαν, τουλάχιστον ως έναν βαθμό, με σκοπό τη βελτίωση της όψης του προϊόντος, τα οποία μπορούν να προστατευθούν¹⁴. Η νομολογία φαίνεται ότι γνώρισε παρόμοια εξέλιξη, ιδίως στη Γαλλία¹⁵ και στο Ηνωμένο Βασίλειο¹⁶. Στην παρούσα υπόθεση, τόσο η CeramTec όσο και η Ελληνική Κυβέρνηση, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή¹⁷ υποστήριξαν την τελευταία αυτή θεωρία. Αυτή είναι και η δική μου άποψη, για τους λόγους που εκτίθενται εν συνεχεία.

2. Επί των θεμελίων της προτεινόμενης ερμηνείας

23. Καταρχάς, αντίθετα προς τα όσα υποστηρίζει η DOCERAM, διαπιστώνεται ότι το γράμμα των διατάξεων του κανονισμού 6/2002 δεν παρέχει χρήσιμα στοιχεία για την απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, δεδομένου ότι η έννοια των «χαρακτηριστικών της εμφάνισης ενός προϊόντος, τα οποία υπαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία του», του άρθρου 8, παράγραφος 1, δεν ορίζεται στη διάταξη αυτή ούτε προβλέπεται κριτήριο εκτιμήσεως. Ειδικότερα, ουδόλως μνημονεύεται το κριτήριο της ανυπαρξίας εναλλακτικών σχεδιασμών για το οικείο προϊόν, το οποίο προκρίνουν οι υποστηρικτές της θεωρίας της πολλαπλότητας των σχημάτων.

24. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, από την απαίτηση περί ενιαίας εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης συνάγεται ότι, όταν διάταξη του δικαίου της Ένωσης δεν περιέχει ρητή παραπομπή στο δίκαιο των κρατών μελών για τον προσδιορισμό μιας συγκεκριμένης έννοιας, όπως συμβαίνει εν προκειμένω, η εν λόγω έννοια πρέπει να ερμηνεύεται από το Δικαστήριο κατά τρόπο αυτοτελή, βάσει της γενικής οικονομίας, των σκοπών και του ιστορικού θεσπίσεως της οικείας ρυθμίσεως¹⁸.

13 Δηλαδή από την απόφαση του τρίτου ακυρωτικού τμήματος του ΓΕΕΑ, της 22ας Οκτωβρίου 2009, στην υπόθεση R 690/2007-3, Lindner Recyclingtech κατά Franssons Verkstäder, καλούμενη «Chaff cutters». Τονίζω ότι κατά της αποφάσεως αυτής ασκήθηκε προσφυγή και αίτηση αναιρέσεως, στο πλαίσιο των οποίων το Γενικό Δικαστήριο και το Δικαστήριο δεν απεφάνθησαν ως προς την επί της ουσίας εφαρμογή του εν λόγω άρθρου 8 [βλ. διατάξεις της 10ης Μαΐου 2010, Franssons Verkstäder κατά ΓΕΕΑ – Lindner Recyclingtech (Κονιορτοποιητές αχύρου), T-98/10, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2010:180, καθώς και της 9ης Σεπτεμβρίου 2010, Franssons Verkstäder κατά ΓΕΕΑ και Lindner Recyclingtech, C-290/10 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2010:511].

14 Βλ. απόφαση του ΓΕΕΑ στην υπόθεση R 690/2007-3, προμνησθείσα (υποσημείωση 13), σκέψεις 28 επ., ιδίως 35 και 36. Η απόρριψη του κριτηρίου των «εναλλακτικών σχημάτων» επιβεβαιώνεται ρητώς στις οδηγίες του EUIPO σχετικά με την εξέταση αιτήσεων ακυρότητας για καταχωρισμένα κοινοτικά σχέδια ή υποδείγματα, εκδοχή της 1ης Φεβρουαρίου 2017, σ. 30, σημείο 5.3.3., όπου μνημονεύεται μεταξύ άλλων η απόφαση του τρίτου ακυρωτικού τμήματος του ΓΕΕΑ, της 27ης Ιανουαρίου 2016, στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις R 1517/2014-3 και R 2114/2014-3, καλούμενες «Hoses» (βλ. σκέψη 65). Την εξέλιξη αυτή εκθέτουν οι Barber Giner, T., «Estética y funcionalidad: alcance de la prohibición del diseño funcional en la legislación nacional y comunitaria», *Diario La Ley*, αριθ. 8422, έτος XXXV, 17 Νοεμβρίου 2014, σ. 768 έως 770, και Brancusi, L., «Design determined by the product's technical function: arguments for an autonomous test», *E.I.P.R.*, 2016, τόμος 38 (1), σ. 25 επ.

15 Βλ., μεταξύ άλλων, Greffe, F., και Greffe, P., *Traité des dessins et des modèles – France, Union européenne, Suisse, continent américain*, LexisNexis, Παρίσι, 9η έκδ., 2014, σημεία 155 έως 186, καθώς και Raynard, J., Py, E., και Tréfigny, P., *Droit de la propriété industrielle*, LexisNexis, Παρίσι, 2016, σημεία 534 έως 536.

16 Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου επισημαίνει ότι η παρούσα κατάσταση του θετικού δικαίου αντιστοιχεί στην απόφαση του ΓΕΕΑ στην υπόθεση R 690/2007-3, προμνησθείσα (υποσημείωση 13), κάνοντας αναφορά στην απόφαση του High Court of Justice (England & Wales) [ανώτερου δικαστηρίου (Αγγλία και Ουαλία), Ηνωμένο Βασίλειο] στην υπόθεση Dyson Ltd κατά Vax [2010] EWHC 1923 (Pat), σημεία 23 έως 31.

17 Ωστόσο, η Επιτροπή εκτιμά ότι η ύπαρξη εναλλακτικών σχεδιασμών πρέπει να λαμβάνεται υπόψη μεταξύ άλλων ενδείξεων σχετικά με την αισθητική αξία του σχήματος που καλείται να εκτιμήσει το επιλαμβανόμενο δικαστήριο. Βλ., επίσης, σημείο 64 των παρουσών προτάσεων.

18 Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 9ης Μαρτίου 2017, Pula Parking (C-551/15, EU:C:2017:193, σκέψη 42), καθώς και της 7ης Σεπτεμβρίου 2017, Schottelius (C-247/16, EU:C:2017:638, σκέψη 31).

25. Όσον αφορά τη γενική οικονομία του κανονισμού 6/2002, παρατηρώ ότι η αιτιολογική σκέψη 10 του κανονισμού αυτού προσφέρει μια ενδιαφέρουσα, καίτοι περιορισμένης εμβέλειας, διευκρίνιση σχετικά με το περιεχόμενο που πρέπει να αποδοθεί στο άρθρο 8, παράγραφος 1, ορίζοντας ότι «[η] τεχνολογική καινοτομία δεν θα πρέπει να παρακωλύεται από τη χορήγηση προστασίας σε χαρακτηριστικά του σχεδίου ή υποδείγματος που υπαγορεύονται αποκλειστικά από μια τεχνική λειτουργία, εξυπακουμένου ότι αυτό δεν συνεπάγεται ότι ένα σχέδιο ή υπόδειγμα πρέπει να έχει αισθητική αξία».

26. Για τις συνέπειες του πρώτου τμήματος αυτής της φράσεως της εν λόγω αιτιολογικής σκέψεως θα γίνει λόγος κατωτέρω, στο πλαίσιο των σκοπών που επιδιώκει το άρθρο 8, παράγραφος 1¹⁹. Όσον αφορά το δεύτερο τμήμα της εν λόγω φράσεως²⁰, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι οι αντίπαλοι της θεωρίας της αιτιότητας υποστηρίζουν ότι αυτή, καθόσον διαχωρίζει τα αμιγώς τεχνικά από τα διακοσμητικά χαρακτηριστικά του προϊόντος, αντιφάσκει προς τη διατύπωση κατά την οποία ένα σχέδιο ή υπόδειγμα δεν απαιτείται να έχει αισθητική αξία προκειμένου να είναι δεκτικό προστασίας.

27. Είναι αλήθεια ότι τέτοια απαίτηση δεν καθιερώνεται ρητώς ούτε στα άρθρα 4 έως 6 του κανονισμού 6/2002, στα οποία ορίζονται οι προϋποθέσεις στις οποίες υπόκειται η προστασία των κοινοτικών σχεδίων ή υποδειγμάτων. Στο ίδιο πνεύμα, στην πρώτη φράση *in fine* της αιτιολογικής σκέψεως 10 του κανονισμού αυτού διευκρινίζεται ότι από τον προβλεπόμενο στο άρθρο 8, παράγραφος 1, λόγο αρνήσεως δεν πρέπει να συναχθεί ότι μόνον οι μορφές που έχουν αισθητική αξία μπορούν να τύχουν της προστασίας των σχεδίων ή υποδειγμάτων. Κατά τη γνώμη μου, η έκφραση «αυτό δεν συνεπάγεται ότι ένα σχέδιο ή υπόδειγμα πρέπει να έχει αισθητική αξία» σημαίνει απλώς και μόνον ότι η εμφάνιση του οικείου προϊόντος δεν είναι απαραίτητο να έχει αισθητική αξία προκειμένου να είναι δεκτική προστασίας.

28. Όπως η CeramTec, η Ελληνική Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, φρονώ ότι, μολονότι οι αισθητικές ιδιότητες του οικείου προϊόντος δεν αποτελούν καθοριστικό κριτήριο εκτιμήσεως για τη χορήγηση της εν λόγω προστασίας, θα ήταν εσφαλμένο να συναχθεί εξ αυτού το συμπέρασμα ότι το κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα δεν αποβλέπει στην προστασία της οπτικής εικόνας των προϊόντων. Πράγματι, όπως επισήμανε το ΓΕΕΑ, νυν EUIPO²¹, από τον ορισμό της έννοιας «σχέδιο ή υπόδειγμα» που περιλαμβάνεται στο άρθρο 3, στοιχείο α', του κανονισμού 6/2002 και που αναφέρεται ρητώς στην «εικόνα» του προϊόντος²², αφενός, και από τις απαιτήσεις ορατότητας που καθιερώνονται τόσο στο άρθρο 4, παράγραφος 2²³, όσο και στην αιτιολογική σκέψη 12²⁴, αφετέρου, προκύπτει σαφώς ότι η εκτίμηση της εξωτερικής εμφάνισης, όποιο και αν είναι το ειδικότερο πλεονέκτημα αυτής²⁵, είναι αποφασιστικής σημασίας για τη χορήγηση των δικαιωμάτων που απορρέουν από το κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα²⁶. Προσθέτω ότι έμφαση στην οπτική εικόνα αποδίδει και το άρθρο 10, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, κατά το οποίο το οικείο προϊόν πρέπει να μπορεί να διαφοροποιηθεί από προγενέστερες προστατευόμενες δημιουργίες²⁷.

19 Βλ. σημεία 38 επ. των παρουσών προτάσεων.

20 Διευκρινίζω ότι το τελευταίο χωρίο της εν λόγω φράσεως κατά την απόδοση της αιτιολογικής σκέψεως 10 στη γαλλική γλώσσα, η οποία είναι η πρωτότυπη γλώσσα των παρουσών προτάσεων, συνιστά μια δεύτερη φράση κατά τη γερμανική γλωσσική απόδοση, στην οποία αναφέρεται το αιτούν δικαστήριο.

21 Βλ. απόφαση του ΓΕΕΑ στην υπόθεση R 690/2007-3, προμνησθείσα (υποσημείωση 13), σημείο 34.

22 Το «σχέδιο ή υπόδειγμα» ορίζεται ως «η εικόνα την οποία παρουσιάζει το σύνολο ή μέρος ενός προϊόντος η οποία προκύπτει από τα χαρακτηριστικά του, και ιδίως από τη γραμμή, το περίγραμμα, το χρώμα, το σχήμα, την υφή ή/και τα υλικά του ίδιου του προϊόντος ή/και της διακόσμησης που φέρει».

23 Βλ. παράθεση στο σημείο 5 των παρουσών προτάσεων.

24 Κατά την αιτιολογική σκέψη 12, «[η] προστασία δεν θα πρέπει να επεκτείνεται σε εκείνα τα συστατικά του προϊόντος τα οποία δεν είναι ορατά κατά τη συνήθη χρήση του ούτε στα χαρακτηριστικά του συστατικού τα οποία δεν είναι ορατά όταν το προϊόν συναρμολογείται [...]».

25 Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου χρησιμοποίησε επίσης τον όρο «πλεονέκτημα», για τον οποίο διευκρινίζεται ότι δεν περιλαμβάνεται στον κανονισμό 6/2002, προκειμένου να αναφερθεί, όπως εν προκειμένω, στο ζήτημα κατά πόσον το σχέδιο ή υπόδειγμα επιτυγχάνει πράγματι να καταστήσει το προϊόν ελκυστικό λόγω της εμφάνισής του.

26 Βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 2017, Easy Sanitary Solutions και EUIPO κατά Group Nivelles (C-361/15 P και C-405/15 P, EU:C:2017:720, σκέψεις 62 επ.).

27 Κατά την εν λόγω παράγραφο 1, «[η] προστασία που παρέχει το κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα εκτείνεται σε οποιοδήποτε σχέδιο ή υπόδειγμα το οποίο δεν προκαλεί στον ενημερωμένο χρήστη διαφορετική συνολική εντύπωση».

29. Επομένως, έχω τη γνώμη ότι είναι συμβατή με το γράμμα της αιτιολογικής σκέψης 10 του κανονισμού 6/2002 η ερμηνεία του άρθρου 8, παράγραφος 1, υπό την έννοια ότι δεν αφορά τις περιπτώσεις στις οποίες τα επίμαχα χαρακτηριστικά συνιστούν το μοναδικό μέσο για την εκπλήρωση της τεχνικής λειτουργίας του προϊόντος, αλλά τις περιπτώσεις στις οποίες η ανάγκη επιτεύξεως της λειτουργίας αυτής αποτελεί τον μοναδικό παράγοντα που δικαιολογεί την επιλογή των εν λόγω χαρακτηριστικών. Με άλλα λόγια, πρέπει κατ' εμέ να γίνει δεκτό ότι τα χαρακτηριστικά της εμφάνισης του προϊόντος υπαγορεύονται αποκλειστικά από τον σκοπό επιτεύξεως συγκεκριμένης τεχνικής λύσεως και ότι, συνεπώς, αυτά εμπίπτουν στην εξαίρεση του άρθρου 8, παράγραφος 1, όταν προκύπτει ότι κριτήρια άλλης φύσεως, και δη κριτήρια σχετικά με την εικόνα, δεν έπαιξαν κανέναν ρόλο στην επιλογή του οικείου σχεδίου ή υποδείγματος. Κρίσιμο είναι το ερώτημα σε ποιο σημείο σταματούν οι δεσμεύσεις που απορρέουν από την τεχνική λειτουργία του προϊόντος και σε ποιο σημείο αρχίζει η ελευθερία επιλογής του δημιουργού του²⁸.

30. Η διαπίστωση ότι η ως άνω διάταξη είναι εξαιρετικού χαρακτήρα, γεγονός εκ του οποίου συνάγεται, κατά το αιτούν δικαστήριο, ότι αυτή πρέπει να ερμηνεύεται στενά, δεν θέτει εν αμφιβόλω την ανάλυσή μου. Ειδικότερα, το γεγονός αυτό δεν δύναται, από μόνο του, να οδηγήσει στην αποδοχή ενός κριτηρίου, εν προκειμένω του κριτηρίου της πολλαπλότητας των σχημάτων, το οποίο περιορίζει βεβαίως περισσότερο τις περιπτώσεις στις οποίες έχει εφαρμογή η εξαίρεση²⁹, αλλά δεν βρίσκει προφανές νομικό έρεισμα ούτε στο ίδιο το κείμενο του κανονισμού 6/2002 ούτε με βάση το ιστορικό θεσπίσεως και τους σκοπούς του τελευταίου, όπως αυτοί έχουν καθοριστεί από τον νομοθέτη της Ένωσης.

31. Η ερμηνεία που προτείνω επιρρωννύεται, κατά τη γνώμη μου, από τη μελέτη του ιστορικού θεσπίσεως του κανονισμού 6/2002, και ειδικότερα του άρθρου 8, παράγραφος 1.

32. Η CeramTec υποστηρίζει ότι το κριτήριο της πολλαπλότητας των σχημάτων δεν έχει εφαρμογή, διότι η πρόταση περί εισαγωγής του στη νομοθεσία της Ένωσης δεν υιοθετήθηκε. Η Ελληνική Κυβέρνηση αντλεί και αυτή μια σειρά επιχειρημάτων από τις προπαρασκευαστικές εργασίες του εν λόγω κανονισμού.

33. Συναφώς, επισημαίνω ότι, στην πράσινη βίβλο της για τη νομική προστασία των σχεδίων και υποδειγμάτων του 1991, η Επιτροπή εξηγούσε τον αποκλεισμό της προστασίας των χαρακτηριστικών που υπαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία του οικείου προϊόντος, κανόνα που προϋπήρχε στη μεγάλη πλειοψηφία των κρατών μελών³⁰, βάσει παρατηρήσεων το περιεχόμενο των οποίων κυμαίνεται, κατά τη γνώμη μου, μεταξύ της θεωρίας της πολλαπλότητας των σχημάτων και της θεωρίας της αιτιότητας και οι οποίες φρονώ ότι ανάγονται, αντίστοιχα, στην ανυπαρξία εναλλακτικών σχεδιασμών όσον αφορά την τελική μορφή του εν λόγω προϊόντος και στην απουσία δημιουργικής συμβολής του δημιουργού κατά τον σχεδιασμό της μορφής αυτής³¹.

28 Συγκεκριμένα, η τεχνική λειτουργία ενδέχεται να αποβλέπει, για παράδειγμα, στην εξασφάλιση μεγαλύτερης πρόσφυσης, ευκολίας, άνεσης, αποτελεσματικότητας ή ασφάλειας, σε αντιδιαστολή προς την εκπόνηση διακοσμητικών, καλλωπιστικών, αισθητικών ή φανταζι σχημάτων (βλ. Cohen, D., *Le droit des dessins et modèle – Droit communautaire, droit international, droit français et autres droits étrangers*, Economica, Παρίσι, 2η έκδ., 2004, σημείο 65, καθώς και Greffe, F., και Greffe, P., όπ.π., υποσημείωση 15, σημείο 159).

29 Βλ. σημείο 19 in fine των παρουσών προτάσεων.

30 Σχετικά με ορισμένα προϊσχύσαντα εθνικά καθεστώτα, βλ., μεταξύ άλλων, Mounicif-Moungache, M., *Les dessins et modèles en droit de l'Union européenne*, διδακτορική διατριβή, Bruylant, Βρυξέλλες, 2012, σ. 121 επ.

31 Έγγραφο εργασίας που δημοσιεύθηκε τον Ιούνιο του 1991 (III/F/5131/91-FR), σ. 65, σημείο 5.4.6: «Αν ένα τεχνικό αποτέλεσμα μπορεί να επιτευχθεί μόνο με ορισμένο σχήμα, τότε το σχέδιο ή υπόδειγμα δεν είναι δεκτικό προστασίας. Αντίθετα, αν ο δημιουργός διαθέτει επιλογή μεταξύ περισσοτέρων σχημάτων προκειμένου να επιτύχει το επιδιωκόμενο τεχνικό αποτέλεσμα, τότε τα επίμαχα χαρακτηριστικά μπορούν να τύχουν προστασίας. Με βάση αυτή την ερμηνεία, η εξαίρεση [...] αντιστοιχεί επακριβώς στη διάκριση ιδέας/έκφρασης, την οποία προβλέπει η νομοθεσία για το δικαίωμα του δημιουργού. Στην πραγματικότητα, αυτό σημαίνει ότι, ελλείψει επιλογής κατά τη δημιουργία ενός προϊόντος και ενόψει ορισμένου αποτελέσματος, δεν υφίσταται προσωπική δημιουργικότητα ούτε, κατά συνέπεια, κάποιο στοιχείο που χρήζει προστασίας» (η υπογράμμιση δική μου).

34. Στην αρχική πρόταση της Επιτροπής, του 1993, η οποία οδήγησε στην έκδοση του κανονισμού 6/2002, το άρθρο 9, παράγραφος 1, (μετέπειτα άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού), τιτλοφορούνταν «Τεχνικά σχέδια και υποδείγματα που δεν είναι αυθαίρετα [...]» και είχε ως εξής: «Ένα σχέδιο ή υπόδειγμα δεν προστατεύεται ως κοινοτικό καθόσον η πραγματοποίηση μιας τεχνικής λειτουργίας δεν αφήνει ελευθερία όσον αφορά τα αυθαίρετα χαρακτηριστικά της μορφής του»³².

35. Στην αιτιολογική έκθεση της εν λόγω προτάσεως κανονισμού³³ καθώς και στον σχολιασμό του άρθρου 9, παράγραφος 1, αυτού³⁴ διευκρινίζεται καταρχάς ότι η αισθητική πτυχή του προϊόντος δεν είναι, αυτή καθαυτήν, καθοριστική, δεδομένου ότι τόσο τα σχέδια ή υποδείγματα που επιδιώκουν κάποια αισθητική αξία όσο και εκείνα που ανταποκρίνονται σε ορισμένη χρησιμότητα δικαιούνται εξίσου προστασίας. Κυρίως, στα ως άνω αποσπάσματα τονίζεται ότι η σχετική με τα κοινοτικά σχέδια ή υποδείγματα προστασία αποκλείεται στις σπάνιες περιπτώσεις στις οποίες «η μορφή ακολουθεί τη λειτουργία χωρίς καμία δυνατότητα παρέκκλισης», διότι τότε ο δημιουργός δεν διαθέτει «[καμία] ελευθερία» κατά τον σχεδιασμό του προϊόντος και «δεν μπορεί [συνεπώς] να ισχυριστεί ότι το αποτέλεσμα οφείλεται σε προσωπική δημιουργικότητα» ούτε ότι το εν λόγω σχέδιο ή υπόδειγμα έχει «ατομικότητα»³⁵.

36. Εξάλλου, από την τροποποιημένη πρόταση του 1999³⁶ προκύπτει ότι η σημερινή διατύπωση του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002 ευθυγραμμίστηκε προς τη διατύπωση του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/71/ΕΚ για τη νομική προστασία σχεδίων και υποδειγμάτων³⁷, η οποία επιδιώκει την εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών μελών στον τομέα αυτόν³⁸. Οι προπαρασκευαστικές εργασίες της οδηγίας 98/71 επιβεβαιώνουν ότι η ανυπαρξία

32 Βλ. πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα της 3ης Δεκεμβρίου 1993 [COM(93) 342 τελικό, σ. 70]. Η χρήση του όρου «αυθαίρετα» αμφισβητήθηκε από την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (βλ. γνωμοδότηση της 22ας Φεβρουαρίου 1995, ΕΕ 1995, C 110, σ. 14, σημείο 5.7).

33 Κατά το σημείο 8.2 της αιτιολογικής σκέψεως [COM(93) 342 τελικό, σ. 9], «[τ]α σχέδια και υποδείγματα είναι χαρακτηριστικά της εμφάνισης που μπορούν να γίνουν αντιληπτά με τις ανθρώπινες αισθήσεις. Δεν εφαρμόζονται αισθητικά κριτήρια. Αισθητικά και λειτουργικά σχέδια και υποδείγματα προστατεύονται εξίσου. Ωστόσο, χαρακτηριστικά που είναι απαραίτητα για να επιτευχθεί τεχνικά η λειτουργικότητα και τα οποία δεν αφήνουν ελευθερία όσον αφορά την αυθαίρετη χρησιμοποίηση στοιχείων δεν προστατεύονται [...]».

34 Κατά τον σχολιασμό της διατάξεως αυτής, «[σ]τον κανονισμό δεν γίνεται διάκριση μεταξύ αισθητικών και λειτουργικών σχεδίων και υποδειγμάτων και τα δύο δικαιούνται εξίσου προστασίας. Σε εξαιρετικά σπάνιες περιπτώσεις η μορφή ακολουθεί τη λειτουργία χωρίς καμία δυνατότητα παρέκκλισης. Στις περιπτώσεις αυτές ο δημιουργός του σχεδίου και υποδείγματος δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι το αποτέλεσμα οφείλεται σε προσωπική δημιουργικότητα. Πράγματι το σχέδιο και υπόδειγμα δεν έχει ατομικότητα και δεν μπορεί να επισύρει προστασία. [...] Για το λόγο αυτό, η διάταξη προβλέπει ότι δεν υπάρχει προστασία, μόνο στο βαθμό που δεν υπάρχει ελευθερία ως προς τα αυθαίρετα στοιχεία του σχεδίου ή υποδείγματος» [COM(93) 342 τελικό, σ. 18].

35 Ομοίως, η αιτιολογική σκέψη 9 της εν λόγω προτάσεως αναφέρεται «[σ]τα σχέδια και υποδείγματα που παράγονται για να ανταποκριθούν σε λειτουργικές απαιτήσεις και δεν αφήνουν περιθώρια ώστε να περιληφθούν σ' αυτ[ά] πρόσθετα και αυθαίρετα χαρακτηριστικά» (σ. 63), ενώ στον σχολιασμό του άρθρου 27, παράγραφος 1, γίνεται λόγος για την «περίπτωση όπου τα ειδικά τεχνικά χαρακτηριστικά του σχεδίου ή υποδείγματος δεν είναι επιδεκτικά προστασίας, επειδή υπαγορεύονται εξ ολοκλήρου από μία τεχνική λειτουργία που δεν αφήνει ελευθερία όσον αφορά τα αυθαίρετα χαρακτηριστικά» (σ. 27).

36 Βλ. τροποποιημένη πρόταση κανονισμού (ΕΚ) του Συμβουλίου για τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα, της 21ης Ιουνίου 1999 [COM(1999) 310 τελικό], ερμηνευτικές παρατηρήσεις ως προς το άρθρο 9.

37 Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Οκτωβρίου 1998 (ΕΕ 1998, L 289, σ. 28).

38 Νομοθεσίες τα αποτελέσματα των οποίων περιορίζονται στο έδαφος του εκάστοτε κράτους μέλους, σε αντίθεση προς το σύστημα που καθιερώνει ο κανονισμός 6/2002 (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 1 έως 6 του κανονισμού αυτού).

ελευθερίας του δημιουργού κατά τον σχεδιασμό του προϊόντος και το γεγονός ότι το επιλεγέν σχήμα υπαγορεύθηκε αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία έγιναν εξαρχής αντιληπτές ως οι καθοριστικοί παράγοντες για τον αποκλεισμό της προστασίας, τόσο στην αρχική πρόταση της οδηγίας αυτής που χρονολογείται από το 1993³⁹ όσο και στην τροποποιημένη πρόταση του 1996⁴⁰.

37. Φρονώ ότι στα προαναφερθέντα σχέδια κειμένων δεν υιοθετήθηκε κριτήριο αντίστοιχο με αυτό της ύπαρξης εναλλακτικών σχεδιασμών ή της πολλαπλότητας των σχημάτων, αλλά προκρίθηκε μάλλον το κριτήριο της αιτιότητας. Ειδικότερα, ουδόλως απαιτείται το επίμαχο χαρακτηριστικό να αποτελεί το *μοναδικό μέσο* με το οποίο μπορεί να επιτευχθεί η επιδιωκόμενη τεχνική λειτουργία. Η εξαίρεση του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002 δικαιολογείται κατ' ουσίαν από την απουσία δημιουργικής επενέργειας του σχεδιαστή στην εμφάνιση του προϊόντος, ενώ η προστιθέμενη αξία που είναι προϊόν διανοητικής προσπάθειας ανεξάρτητης από την εν λόγω λειτουργία είναι η μόνη που δικαιολογεί προστασία στο πλαίσιο των σχεδίων ή υποδειγμάτων. Φαίνεται δε ότι και το ΕUIPO τείνει τελευταία να αποδίδει, με τις αποφάσεις του, μεγαλύτερη έμφαση στο ζήτημα κατά πόσον ο δημιουργός διέθετε ή όχι περιθώριο ελευθερίας κατά τη δημιουργία του επίμαχου προϊόντος⁴¹.

38. Όσον αφορά τους σκοπούς που επιδιώκει ο εν λόγω κανονισμός, και ειδικότερα το άρθρο του 8, παράγραφος 1, οι διάδικοι δεν αμφισβητούν, και άλλωστε είναι κατ' εμέ αναμφίβολο, ότι η διάταξη αυτή σκοπεί πρωτίστως να αποτρέψει το ενδεχόμενο «μονοπ[ώλησης]» των αποκλειστικά τεχνικής προελεύσεως χαρακτηριστικών ενός προϊόντος⁴² μέσω της προστασίας τους ως κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος⁴³ καθώς και τον κίνδυνο «[η] τεχνολογική καινοτομία [...] να παρακωλύεται»⁴⁴ λόγω του ότι η εν λόγω προστασία μειώνει τη διαθεσιμότητα των τεχνικών λύσεων για τους υπόλοιπους οικονομικούς φορείς⁴⁵. Η επιδίωξη ισορροπίας μεταξύ της προστασίας της καινοτομίας και της δημιουργικότητας, αφενός, και της προάσπισης του υγιούς και επωφελούς για το σύνολο των κοινοτικών επιχειρήσεων ανταγωνισμού, αφετέρου, αποτέλεσε πράγματι μέλημα του νομοθέτη⁴⁶.

39 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της εν λόγω αρχικής προτάσεως οδηγίας, της 3ης Δεκεμβρίου 1993 [COM(93) 344 τελικό], είχε ως εξής: «Δεν υφίσταται δικαίωμα σε σχέδιο ή υπόδειγμα καθόσον η πραγματοποίηση μιάς τεχνικής λειτουργίας δεν παρέχει ελευθερία όσον αφορά τα αυθαίρετα χαρακτηριστικά της μορφής του», ενώ κατά την αιτιολογική του έκθεση, «ο ανταγωνισμός [...] θα ενθαρρυνθεί σε τομείς όπου τα σχέδια και υποδείγματα δεν θα δικαιούνται προστασίας –για παράδειγμα επειδή η εκπλήρωση της τεχνικής λειτουργίας δεν αφήνει περιθώρια για βιομηχανικό σχεδιασμό» (βλ. σ. 14 και σ. 23).

40 Βλ., στην τροποποιημένη πρόταση οδηγίας, της 21ης Φεβρουαρίου 1996, [COM(96) 66 τελικό], τον σχολιασμό του άρθρου 7, παράγραφος 1, όπου επισημαίνεται ότι, «[π]αρόλο που το ζήτημα κατά πόσο ένα σχέδιο ή υπόδειγμα περιλαμβάνει αισθητικά στοιχεία δεν εξετάζεται στα πλαίσια των προϋποθέσεων προστασίας, όπως προκύπτουν από την πρόταση, κρίθηκε σκόπιμο να προστεθεί μια διάταξη που προβλέπει ότι δεν παρέχεται προστασία στις εξαιρετικά σπάνιες εκείνες περιπτώσεις όπου η μορφή εξαρτάται υποχρεωτικά από τη λειτουργία. [Η] Επιτροπή θεώρησε ότι χρειάζεται μια σαφέστερη διατύπωση, ιδιαίτερα μετά την πρόταση τροπολογίας στην παράγραφο 2» (σ. 8). Το εν λόγω άρθρο 7, παράγραφος 1, αναφέρεται πλέον «[στα] χαρακτηριστικ[ά] της εμφάνισης ενός προϊόντος, τα οποία υπαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική του λειτουργία», διατύπωση που επαναλαμβάνεται στο άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002.

41 Βλ. Brancusi, L., «Article 8 CDR», όπ.π., υποσημείωση 12, σ. 140, σημείο 47, καθώς και την τελευταία προσέγγιση, που χαρακτηρίζεται «ως πιο ευέλικτη», στην οποία αναφέρεται η έκθεση της μελέτης που υλοποιήθηκε κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής, με ημερομηνία 3 Ιουνίου 2016, *Legal review on industrial design protection in Europe*, σ. 89, 91 και 92.

42 Κατά το σημείο 8.2 της αιτιολογικής εκθέσεως της αρχικής προτάσεως [COM(93) 342 τελικό, σ. 9], «[...] χαρακτηριστικά που είναι απαραίτητα για να επιτευχθεί τεχνικά ή λειτουργικότητα [...] δεν προστατεύονται κατά τρόπο ώστε να μην μονοπωλούνται οι τεχνικές λειτουργίες δια της προστασίας του σχεδίου και υποδείγματος».

43 Σημειώνω ότι παρόμοιο σκοπό επιδίωκε και η ρήτρα επισκευής του άρθρου 110, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002, η αρχική διατύπωση του οποίου περιείχε αναφορά στις περιπτώσεις όπου «το προστατευόμενο σχέδιο ή υπόδειγμα» «[εξαρτάται] από την εμφάνιση», η οποία ωστόσο απαλείφθηκε κατά τη διάρκεια των νομοθετικών εργασιών. Για το θέμα αυτό, βλ. προτάσεις μου στις συνεδिकाσθείσες υποθέσεις *Acacia* και *D' Amato* (C-397/16 και C-435/16, EU:C:2017:730, σημεία 38 επ.).

44 Βλ. την αρχή της πρώτης περιόδου της αιτιολογικής σκέψεως 10 του κανονισμού 6/2002.

45 Η Επιτροπή ορθώς υπογραμμίζει στις παρατηρήσεις της ότι η εξαίρεση των χαρακτηριστικών της εμφάνισης τα οποία υπηρετούν αποκλειστικά την εφαρμογή μιας τεχνικής λύσεως από την προστασία των σχεδίων ή υποδειγμάτων διασφαλίζει τον ελεύθερο ανταγωνισμό μεταξύ των προμηθευτών προϊόντων που εφαρμόζουν αυτήν την τεχνική λύση.

46 Βλ. τμήμα 9 της αιτιολογικής εκθέσεως της αρχικής προτάσεως [COM(93) 342 τελικό, σ. 10] καθώς και αιτιολογική σκέψη 7 του κανονισμού 6/2002.

39. Επιπλέον, από τις προπαρασκευαστικές εργασίες του κανονισμού 6/2002 προκύπτει ότι περαιτέρω σκοπός του άρθρου 8, παράγραφος 1, είναι να οριοθετήσει τις κανονιστικές ρυθμίσεις για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας σε σχέση με τις ρυθμίσεις που αφορούν τα σχέδια ή υποδείγματα⁴⁷. Ειδικότερα, η προστασία των τεχνικών καινοτομιών εμπίπτει στην πρώτη κατηγορία ρυθμίσεων⁴⁸, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την αναγνώριση της ευρεσιτεχνίας. Όπως τονίζει η CeramTec, η λήψη διπλώματος ευρεσιτεχνίας μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να αποβεί δυσχερέστερη, διότι ο εν λόγω τίτλος ιδιοκτησίας προϋποθέτει ότι αποδεικνύεται η ύπαρξη εφευρέσεως που ανταποκρίνεται σε αυστηρές απαιτήσεις⁴⁹, και λιγότερο συμφέρουσα, διότι η διάρκεια της παρεχόμενης προστασίας ενδέχεται να είναι μικρότερη από εκείνη που διασφαλίζουν τα σχέδια ή υποδείγματα⁵⁰. Συνεπώς, ο κίνδυνος καταστρατηγήσεως των διατάξεων που έχουν εφαρμογή στον τομέα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας έπρεπε να αποτραπεί, με την απαγόρευση της δυνατότητας προστασίας των τεχνικής φύσεως λύσεων ως σχεδίων ή υποδειγμάτων.

40. Κατά τη γνώμη μου, η επιλογή ενός κριτηρίου το οποίο περιορίζει δραστικά το πεδίο εφαρμογής της εξαιρέσεως του άρθρου 8, παράγραφος 1, όπως είναι το κριτήριο της πολλαπλότητας των σχημάτων⁵¹, θα κινδύνευε να στερήσει τη διάταξη αυτή από την πλήρη αποτελεσματικότητά της και άρα να παρακωλύσει την επίτευξη των προαναφερθέντων σκοπών, καθώς θα επέτρεπε την οικειοποίηση σχημάτων με αμιγώς τεχνικό σκοπό τα οποία είναι δεκτικά παραλλαγών⁵².

41. Ειδικότερα, όπως και η CeramTec και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκτιμώ ότι η εμφάνιση των χαρακτηριστικών ενός προϊόντος μπορεί σχεδόν πάντα να τροποποιηθεί ελάχιστα, καίτοι επαρκώς⁵³, χωρίς να υπονομευθεί η επιδιωκόμενη τεχνική λειτουργία. Επομένως, τα περισσότερα ή και όλα τα δυνατά σχήματα που αντιστοιχούν σε μια τεχνική λύση θα μπορούσαν να καταλήξουν να μονοπωλούνται διά μέσου της προστασίας των σχεδίων ή υποδειγμάτων, πράγμα που θα υπονόμει την τεχνολογική καινοτομία, την οποία ο κανονισμός 6/2002 επιδιώκει να ενθαρρύνει. Αν γινόταν δεκτό το κριτήριο που προτείνει η DOCERAM, ο ίδιος οικονομικός φορέας θα μπορούσε, για διάφορα σχήματα ενός προϊόντος, να λάβει πλείονες καταχωρίσεις αυτών ως κοινοτικών σχεδίων ή υποδειγμάτων και να τύχει κατ' αυτόν τον τρόπο αποκλειστικής προστασίας, πρακτικώς αντίστοιχης με την προστασία που παρέχει το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, χωρίς όμως να υπόκειται στους σχετικούς περιορισμούς, οι οποίοι συνεπώς θα μπορούσαν να καταστρατηγηθούν.

42. Συναφώς, η CeramTec υποστηρίζει ότι, στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, η DOCERAM, έχοντας εξασφαλίσει προστασία για 17 παραλλαγές του σχήματος πείρου εστίασεως βάσει τριών διαφορετικών βασικών μοντέλων, στέρησε από τους άλλους οικονομικούς φορείς της αγοράς κάθε δυνατότητα να χρησιμοποιούν εναλλακτικά σχήματα των προϊόντων αυτών, διότι στον τομέα της συγκολλήσεως μέσω κυρτωμάτων δεν υφίστανται άλλα σχήματα τεχνικώς άρτια και ικανά να προκαλέσουν διαφορετική συνολική εντύπωση για το προϊόν, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού.

47 Τη συνύπαρξη των εν λόγω ρυθμίσεων επιβεβαιώνουν η αιτιολογική σκέψη 31 και το άρθρο 96 του κανονισμού 6/2002. Βλ., επίσης, την πράσινη βίβλο για τη νομική προστασία των σχεδίων και υποδειγμάτων, όπ.π., υποσημείωση 31, σ. 65, σημείο 5.4.6.1.

48 Κατά το σημείο 8.2. της αιτιολογικής εκθέσεως της αρχικής προτάσεως [COM(93) 342 τελικό, σ. 10], «[...] χαρακτηριστικά που είναι απαραίτητα για να επιτευχθεί τεχνικά η λειτουργικότητα [...] μπορεί να είναι προστατεύσιμα βάσει του δικαίου για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας ή του δικαίου για τα υποδείγματα χρήσεως εφόσον πληρούνται οι απαραίτητες προϋποθέσεις για τέτοια προστασία».

49 Ειδικότερα, η εφεύρεση πρέπει να είναι νέα, να εμπεριέχει εφευρετική δραστηριότητα και να έχει βιομηχανική εφαρμογή, σύμφωνα με τα άρθρα 52 έως 57 της Συμβάσεως για τη χορήγηση του ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας, η οποία υπεγράφη στο Μόναχο στις 5 Οκτωβρίου 1973 (στο εξής: Σύμβαση του Μονάχου) και το κείμενο της οποίας είναι διαθέσιμο στην εξής διαδικτυακή διεύθυνση: <http://www.epo.org/law-practice/legal-texts/html/epc/2013/f/ma1.html>.

50 Ήτοι καταρχήν 20 έτη για το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας (βλ. άρθρο 63 της Συμβάσεως του Μονάχου) και μέχρι 25 έτη για τα καταχωρισμένα κοινοτικά σχέδια ή υποδείγματα (βλ. άρθρο 12 του κανονισμού 6/2002), όπως συμβαίνει στη διαφορά της κύριας δίκης.

51 Βλ. σημείο 19 in fine των παρουσών προτάσεων.

52 Βλ., επίσης, απόφαση του ΟΗΜΙ στην υπόθεση R 690/2007-3, προμνησθείσα (υποσημείωση 13), σκέψεις 28 και 30, καθώς και Brancusi, L., «Article 8 CDR», όπ.π., υποσημείωση 12, σ. 136 και 137, σημείο 33.

53 Σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού 6/2002, κατά το οποίο ένα σχέδιο ή υπόδειγμα λογίζεται ως ταυτόσημο με ήδη υπάρχον σχέδιο ή υπόδειγμα, και συνεπώς δεν είναι δεκτικό προστασίας, όταν τα χαρακτηριστικά τους διαφέρουν μόνο σε επουσιώδεις λεπτομέρειες.

43. Τέλος, υπογραμμίζω ότι η προτεινόμενη ερμηνεία έχει το πλεονέκτημα ότι είναι συνεπής με τη νομολογία του Δικαστηρίου στον τομέα των σημάτων⁵⁴. Σε αντίθεση προς τα όσα φαίνεται να υποστηρίζει η CeramTec, έχω τη γνώμη ότι η νομολογία αυτή δεν μπορεί να εφαρμοστεί αυτούσια στην υπό κρίση υπόθεση, λόγω των διαφορών που υφίστανται μεταξύ του συστήματος του δικαίου της Ένωσης σχετικά με την προστασία των σημάτων και του συστήματος προστασίας των σχεδίων ή υποδειγμάτων⁵⁵. Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι το πρώτο εκ των δύο αυτών συστημάτων περιλαμβάνει διατάξεις αντίστοιχες με το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002⁵⁶, μολονότι η διατύπωσή τους δεν είναι πανομοιότυπη⁵⁷, καθώς και τη συγγένεια μεταξύ των δύο αυτών κατηγοριών διατάξεων⁵⁸, φρονώ ότι είναι δυνατόν αλλά και σκόπιμο η προκειμένη υπόθεση να κριθεί υπό το φως της εν λόγω νομολογίας, ενδεχομένως βάσει μιας κατ' αναλογίαν συλλογιστικής.

44. Συναφώς, υπενθυμίζω ότι το Δικαστήριο, αναφορικά με την προστασία που παρέχουν τα σήματα, έκρινε ότι οι προαναφερθείσες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης, οι οποίες αντιστοιχούν κατ' ουσίαν στο άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002, αποσκοπούν στην αποτροπή του ενδεχομένου να καταλήξει η προστασία αυτή στη δημιουργία, υπέρ του δικαιούχου, ενός μονοπωλίου επί τεχνικών λύσεων ή πρακτικής φύσεως χαρακτηριστικών ενός προϊόντος, τα οποία οι χρήστες ενδέχεται να αναζητήσουν στα προϊόντα ανταγωνιστών⁵⁹. Όπως εξήγησα ανωτέρω⁶⁰, φρονώ ότι αυτός είναι επίσης ο λόγος για τον οποίο η προστασία με βάση το δίκαιο των κοινοτικών σχεδίων και υποδειγμάτων αποκλείεται υπό τις περιστάσεις που προβλέπονται στο προαναφερθέν άρθρο 8, παράγραφος 1.

45. Από σειρά αποφάσεων του Δικαστηρίου στον τομέα των σημάτων προκύπτει ότι «ένα σημείο που αποτελείται αποκλειστικά από το σχήμα ενός προϊόντος δεν μπορεί να καταχωρισθεί δυνάμει [των ερμηνευομένων διατάξεων] εφόσον αποδεικνύεται ότι τα ουσιώδη λειτουργικά χαρακτηριστικά του σχήματος αυτού συνδέονται αποκλειστικά με το τεχνικό αποτέλεσμα». Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι «η απόδειξη της υπάρξεως άλλων σχημάτων που καθιστούν δυνατή την επίτευξη του ίδιου τεχνικού αποτελέσματος δεν είναι ικανή να εμποδίσει [...] τη μη καταχώριση», ως σήματος, του «σχήμα[τος] του προϊόντος που είναι απαραίτητο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος», όπως ορίζεται στις εν λόγω διατάξεις. Αυτή η σιωπηρή αλλά κατά τη γνώμη μου σαφής απόρριψη της θεωρίας της πολλαπλότητας των σχημάτων θεμελιώθηκε, μεταξύ άλλων, στη διαπίστωση ότι η άρνηση

54 Βλ. υποσημειώσεις 59 και 61 των παρούσων προτάσεων.

55 Για τις διαφορές μεταξύ της προστασίας που παρέχουν τα σήματα και της προστασίας που παρέχουν τα σχέδια ή υποδείγματα, από την άποψη τόσο της φύσεως και του περιεχομένου όσο και της διάρκειας της αντίστοιχης προστασίας, βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα D. Ruiz-Jarabo Colomer στην υπόθεση Philips (C-299/99, EU:C:2001:52, σημεία 36 έως 38).

56 Βλ. το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε', δεύτερη παύλα, της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 1989, L 40, σ. 1), μετέπειτα άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, της οδηγίας 2008/95/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2008, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 2008, L 299, σ. 25), καθώς και το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού (ΕΚ) 40/94 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1993, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ 1994, L 11, σ. 1), μετέπειτα άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού (ΕΚ) 207/2009 του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ 2009, L 78, σ. 1).

57 Οι προαναφερθείσες διατάξεις του δικαίου των σημάτων (βλ. υποσημείωση 56) δεν αναφέρονται στα «χαρακτηριστικ[ά] [...] τα οποία υπαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία του [προϊόντος]», αλλά «[σ]το σχήμα του προϊόντος που είναι απαραίτητο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος». Ο γενικός εισαγγελέας D. Ruiz-Jarabo Colomer εκτίμησε ότι η διαφορά αυτή δεν είναι αυθαίρετη, υποδηλώνει δε ότι το επίπεδο της «λειτουργικότητας» πρέπει να είναι ανώτερο προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη του λόγου μη καταχωρίσεως όσον αφορά σχέδια και υποδείγματα, ενώ το στοιχείο που λαμβάνεται υπόψη συναφώς δεν αρκεί να είναι μόνον αναγκαίο, αλλά και απολύτως απαραίτητο προς επίτευξη ενός συγκεκριμένου τεχνικού αποτελέσματος, ούτως ώστε η λειτουργία να επιβάλλει το σχήμα. Κατά τον ίδιο, τούτο σημαίνει ότι, παρ' όλα αυτά, ένα λειτουργικό υπόδειγμα μπορεί να αξίζει να προστατευτεί εφόσον αποδεικνύεται ότι η ίδια τεχνική λειτουργία μπορεί να επιτυγχάνεται με διαφορετικό σχήμα (βλ. προτάσεις του στην υπόθεση Philips, C-299/99, EU:C:2001:52, σημείο 34). Δεν συμμερίζομαι την ως άνω άποψη, διευκρινίζω δε ότι αυτή διατυπώθηκε στο πλαίσιο ενός obiter dictum (βλ. απόφαση του ΟΗΜΙ στην υπόθεση R 690/2007-3, προμνησθείσα, υποσημείωση 13, σημείο 28) και ότι το Δικαστήριο, στην απόφαση της 18ης Ιουνίου 2002, Philips (C-299/99, EU:C:2002:377), δεν έλαβε θέση όσον αφορά τα σχέδια ή υποδείγματα.

58 Ο κανονισμός 40/94 για το κοινοτικό σήμα αποτέλεσε «κληρονομιά» την οποία οι συντάκτες του κανονισμού 6/2002 έλαβαν υπόψη τους ως βάση για τη διατύπωση (βλ. Hiance, M., «Le projet de règlement communautaire sur les dessins et modèles: les enjeux», *Revue internationale de la propriété industrielle et artistique*, 2000, αριθ. 201, σ. 100).

59 Βλ., μεταξύ άλλων, όσον αφορά το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της οδηγίας 2008/95, απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2015, Société des Produits Nestlé (C-215/14, EU:C:2015:604, σκέψεις 44, 45 και 55), καθώς και, όσον αφορά το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94, απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 2016, Simba Toys κατά EUIPO (C-30/15 P, EU:C:2016:849, σκέψεις 39 και 53).

60 Βλ. σημεία 38 επ. των παρούσων προτάσεων.

καταχωρίσεως δεν τελεί υπό την προϋπόθεση ότι το επίμαχο σχήμα είναι το μοναδικό που καθιστά δυνατή την επίτευξη του επιδιωκόμενου τεχνικού αποτελέσματος, καθώς και στην παρατήρηση ότι, αν το κριτήριο αυτό θεωρούνταν αποφασιστικό, ένας σημαντικός αριθμός εναλλακτικών σχημάτων θα κινδύνευε να μην μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τους ανταγωνιστές του δικαιούχου του σήματος⁶¹.

46. Εκτιμώ ότι οι ανωτέρω σκέψεις ισχύουν και στην παρούσα υπόθεση, δεδομένου ότι κατάχρηση του σκοπού των κοινοτικών σχεδίων ή υποδειγμάτων προκειμένου να παρασχεθεί προστασία στα αμιγώς τεχνικά χαρακτηριστικά ενός προϊόντος δεν μπορεί να γίνει δεκτή ούτε στον υπό εξέταση τομέα⁶².

47. Κατά συνέπεια, φρονώ ότι πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα και άρα να απορριφθεί η άποψη που υποστηρίζει την αποδοχή του λεγόμενου κριτηρίου της «πολλαπλότητας των σχημάτων». Ειδικότερα, κατά τη γνώμη μου, το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002 έχει την έννοια ότι, προκειμένου να εκτιμηθεί αν τα χαρακτηριστικά της εμφάνισης ενός προϊόντος υπαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία του, δεν αρκεί απλώς να διαπιστωθεί η ανυπαρξία εναλλακτικών σχημάτων ικανών να εκπληρώσουν την ίδια λειτουργία, αλλά πρέπει να αποδεικνύεται ότι η επιδίωξη ορισμένης τεχνικής λειτουργίας είναι ο μοναδικός παράγοντας που υπαγόρευσε την επιλογή του οικείου σχεδίου ή υποδείγματος και ότι, συνεπώς, δεν υπήρξε συναφώς δημιουργική συμβολή του δημιουργού.

48. Σε συνάρτηση με την ανωτέρω προτεινόμενη ερμηνεία, το αιτούν δικαστήριο διατυπώνει περαιτέρω απορίες όσον αφορά τη συγκεκριμένη εφαρμογή του κανόνα που περιέχεται στο εν λόγω άρθρο 8, παράγραφος 1, απορίες οι οποίες αποτελούν το αντικείμενο του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος.

B. Επί των κρίσιμων στοιχείων εκτιμήσεως ενόψει της εφαρμογής του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002 (δεύτερο ερώτημα)

49. Το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα υποβάλλεται επικουρικώς, για την περίπτωση που, όπως προτείνω, το Δικαστήριο δώσει στο πρώτο ερώτημα την απάντηση ότι, για την εφαρμογή της εξαιρέσεως που προβλέπει το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002, η ορθή μέθοδος συνίσταται στην εξακρίβωση του αν τα χαρακτηριστικά της εμφάνισης του επίμαχου προϊόντος υπαγορεύονται αποκλειστικά από την επιδιωκόμενη τεχνική λειτουργία, και όχι στη διαπίστωση της ανυπαρξίας εναλλακτικών σχεδιασμών που μπορούν επίσης να εκπληρώσουν τη λειτουργία αυτή.

50. Στο πλαίσιο του ερωτήματος αυτού, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, πρώτον, βάσει ποιων κριτηρίων πρέπει να κρίνεται αν τα επιμέρους χαρακτηριστικά της εμφάνισης ενός προϊόντος επελέγησαν αποκλειστικά για λόγους τεχνικής λειτουργικότητας και, δεύτερον, σε περίπτωση που είναι καθοριστική η κρίση ενός «αντικειμενικού παρατηρητή», πώς ορίζεται η τελευταία αυτή έννοια.

51. Το εν λόγω δικαστήριο επισημαίνει ότι, στην απόφαση που προσβάλλεται ενώπιόν του, το Landgericht Düsseldorf (πρωτοβάθμιο περιφερειακό δικαστήριο του Ντύσσελντορφ) έκρινε ότι η εν λόγω εκτίμηση πρέπει να διεξάγεται κατά τρόπο αντικειμενικό και ότι η προσωπική βούληση του δημιουργού του οικείου σχεδίου ή υποδείγματος δεν έχει σημασία, παρά μόνον, ενδεχομένως, ως ένδειξη προκειμένου να κριθεί αν ένας αντικειμενικός παρατηρητής, κατόπιν εύλογης εξέτασης, θα

61 Βλ., όσον αφορά το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε', δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 89/104, απόφαση της 18ης Ιουνίου 2002, Philips (C-299/99, EU:C:2002:377, σκέψεις 81 έως 84)· όσον αφορά το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της οδηγίας 2008/95, απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2015, Société des Produits Nestlé (C-215/14, EU:C:2015:604, σκέψη 56), καθώς και, όσον αφορά το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94, απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2010, Lego Juris κατά ΟΗΜΙ (C-48/09 P, EU:C:2010:516, σκέψεις 53 έως 58).

62 Υπέρ της κατ' αναλογία εφαρμογής της θέσεως που υιοθετεί το Δικαστήριο στον τομέα των σημάτων, βλ., μεταξύ άλλων, Greffe, F., και Greffe, P., όπ.π., υποσημείωση 15, σημεία 182 και 183, καθώς και Raynard, J., Py, E., και Tréfigny, P., όπ.π., υποσημείωση 15, σημείο 536.

κατέληγε στο συμπέρασμα ότι η επιλογή του σχεδιασμού καθορίστηκε με αποκλειστικό γνώμονα τις απαιτήσεις τεχνικής λειτουργικότητας⁶³. Ωστόσο, κατά τους αντιπάλους της προσέγγισης αυτής, είναι δύσκολο να προσδιοριστεί, σε κάθε επιμέρους περίπτωση, η κρίση του «αντικειμενικού παρατηρητή», ήτοι ενός άλλου προσώπου η ύπαρξη του οποίου είναι αμιγώς θεωρητική.

52. Όσον αφορά τον αντικειμενικό ή υποκειμενικό χαρακτήρα της εκτιμήσεως που διεξάγεται ενόψει της εφαρμογής του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002, οι διάδικοι της κύριας δίκης και οι μετέχοντες στη διαδικασία που ανέπτυξαν παρατηρήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου συμφωνούν με την άποψη ότι η υποκειμενική βούληση του δημιουργού κατά τον σχεδιασμό του οικείου σχεδίου ή υποδείγματος δεν δύναται να αποτελέσει τον καθοριστικό παράγοντα για την εκτίμηση του αν αυτό το σχέδιο ή υπόδειγμα επελέγη για αμιγώς τεχνικούς λόγους. Συμμερίζομαι κι εγώ την άποψη αυτή.

53. Ειδικότερα, η αντικειμενική προσέγγιση όσον αφορά την εν λόγω εκτίμηση ευνοεί την ομοιόμορφη εφαρμογή της ανωτέρω διατάξεως στο σύνολο των κρατών μελών καθώς και από όλα τα δικαστήριά τους και εξασφαλίζει μεγαλύτερη προβλεψιμότητα, πράγμα που ενισχύει την ασφάλεια δικαίου των οικονομικών φορέων. Όπως σημειώνουν κατ' ουσίαν η DOCERAM και η CeramTec, εάν η υποτιθέμενη βούληση του σχεδιαστή αποτελούσε το μοναδικό κρίσιμο κριτήριο, οι τυχόν δηλώσεις του θα ήταν, από μόνες τους, αποφασιστικής σημασίας προκειμένου να κριθεί αν το οικείο σχέδιο ή υπόδειγμα είναι δεκτικό προστασίας ή όχι και, σε περίπτωση ένδικης διαφοράς, ο ενδιαφερόμενος θα υπέκυπτε ενδεχομένως στον πειρασμό να βεβαιώσει ότι επέλεξε τον συγκεκριμένο σχεδιασμό με γνώμονα αισθητικά κριτήρια, προκειμένου να μην εφαρμοστεί σε βάρος του δημιουργήματός του η εξαίρεση του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002. Κατά τη γνώμη μου, το να μπορούν οι αρμόδιες αρχές να αποφαινόμενες με βάση στοιχεία εκτιμήσεως όχι υποκειμενικά, αλλά ουδέτερα και απαλλαγμένα από τον κίνδυνο μεροληψίας, είναι ουσιώδους σημασίας.

54. Αντίθετα, όσον αφορά τον τρόπο διεξαγωγής της αντικειμενικής εκτιμήσεως για το αν η εμφάνιση ενός προϊόντος υπαγορεύεται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία του κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002, υποστηρίζονται ενώπιον του Δικαστηρίου αποκλίνουσες απόψεις.

55. Κατά τη γνώμη μου, το πρώτο ζήτημα που εγείρεται με αφορμή το ερώτημα που υποβλήθηκε από το αιτούν δικαστήριο, στο οποίο εξετάζεται το ενδεχόμενο να λαμβάνεται υπόψη η «κρίση του «αντικειμενικού παρατηρητή»», έγκειται στο εάν και κατά πόσον πρέπει η εξέταση αυτή πρέπει να διεξάγεται με αναφορά σε ένα πλασματικό πρόσωπο, η υποτιθέμενη εκτίμηση του οποίου θα χρησιμεύει ως οδηγός.

56. Συναφώς, η CeramTec επισημαίνει, καταρχάς, ότι η έκφραση «αντικειμενικός παρατηρητής», η οποία χρησιμοποιείται τόσο στην απόφαση που προσβάλλεται ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου όσο και στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, εμπνέεται από παρόμοιες διατυπώσεις οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν, με παραλλαγές, στην πρακτική των αποφάσεων του EUIPO⁶⁴ και στη θεωρία⁶⁵.

57. Έπειτα, η CeramTec υποστηρίζει ότι, προκειμένου να εξακριβωθεί αν έχει εφαρμογή το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002, πρέπει, κατ' αναλογία, να ληφθεί ως βάση η έννοια του «ενημερωμένου καταναλωτή», η οποία χρησιμοποιείται στο άρθρο 6, παράγραφος 1, στο άρθρο 10, παράγραφος 1, καθώς και στην αιτιολογική σκέψη 14 του εν λόγω κανονισμού⁶⁶, όπως η έννοια αυτή

63 Το αιτούν δικαστήριο σημειώνει ότι η προσέγγιση αυτή υιοθετήθηκε στην απόφαση του ΟΗΜΙ στην υπόθεση R 690/2007-3, προμνησθείσα (υποσημείωση 13).

64 Ειδικότερα, στη σκέψη 36 της αποφάσεως του ΓΕΕΑ στην υπόθεση R 690/2007-3, προμνησθείσα (υποσημείωση 13), γίνεται αναφορά στην κρίση ενός «reasonable observer» («observateur raisonnable» στη γαλλική γλώσσα).

65 Η CeramTec μνημονεύει τις εκφράσεις «relevant observer» («observateur pertinent» στη γαλλική γλώσσα) και «reasonable observer persona» («observateur raisonnable»), οι οποίες χρησιμοποιούνται, αντίστοιχα, από τον Brancusi, L., «Article 8 CDR», όπ.π., υποσημείωση 12, σ. 139, σημείο 41, και στην έκθεση της μελέτης που υλοποιήθηκε κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής, όπ.π., υποσημείωση 41, σ. 90.

66 Άρθρα 6 και 10 τα οποία αφορούν, αντίστοιχα, τον «ατομικό χαρακτήρα» που πρέπει να παρουσιάζει το οικείο σχέδιο ή υπόδειγμα (ομοίως και η αιτιολογική σκέψη 14) και την «έκταση της προστασίας» που παρέχει ο κανονισμός 6/2002.

ορίζεται στη νομολογία του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου⁶⁷. Κατά τον ίδιο διάδικο, εφόσον η εξακρίβωση αυτή διενεργείται, όπως εν προκειμένω, στην ειδική περίπτωση κατά την οποία όλοι οι καταναλωτές των οικείων προϊόντων είναι επαγγελματίες, τότε ο «ενημερωμένος καταναλωτής» αντιστοιχεί πρακτικά στον «επαγγελματία του κλάδου», ο οποίος διαθέτει ειδικές τεχνικές γνώσεις, έννοια που χρησιμοποιείται για την εκτίμηση του εφευρηματικού χαρακτήρα του διπλώματος ευρεσιτεχνίας.

58. Εκτιμώ ότι η πρόταση αυτή πρέπει να απορριφθεί. Διευκρινίζω δε ότι, αντίθετα προς τα όσα ισχυρίζεται η CeramTec, κρίσιμο κριτήριο για την εκτίμηση της συνδρομής των πραγματικών στοιχείων, στο πλαίσιο του κανονισμού 6/2002, δεν είναι «πάντοτε ο “ενημερωμένος καταναλωτής”». Πράγματι, έχει κριθεί ότι ο τελευταίος δεν είναι κατ’ ανάγκην σε θέση να διακρίνει, πέραν της εμπειρίας που έχει συσσωρεύσει λόγω της χρήσης του οικείου προϊόντος, μεταξύ των στοιχείων της εμφάνισης του προϊόντος που υπαγορεύονται από την τεχνική λειτουργία του και εκείνων που είναι αυθαίρετες⁶⁸. Για την εφαρμογή του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002 απαιτείται, ειδικότερα, μια τεχνικής φύσεως εκτίμηση, η οποία προϋποθέτει ειδικές γνώσεις, τις οποίες δεν διαθέτει πάντοτε ούτε ο «ενημερωμένος» καταναλωτής. Επομένως, φρονώ ότι η κρίση του «ενημερωμένου καταναλωτή» δεν μπορεί να αποτελέσει το κριτήριο για την συναφώς απαιτούμενη αντικειμενική εκτίμηση.

59. Εκτιμώ, όπως και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή, ότι εάν οι συντάκτες του κανονισμού 6/2002 ήθελαν να καθιερώσουν νομικό εργαλείο όπως ο «αντικειμενικός παρατηρητής», όπως υπονοείται στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, θα είχαν προβεί σε σχετική μνεία στο άρθρο 8, παράγραφος 1, όπως έπραξαν ρητώς, όσον αφορά τον «ενημερωμένο καταναλωτή», στις παραγράφους 1 των άρθρων 6 και 10⁶⁹. Εξάλλου, σημειώνω ότι το εν λόγω άρθρο 8 δεν αναφέρεται ούτε στην αντίληψη άλλων κατηγοριών πλασματικών προσώπων, όπως ο «μέσος δυνητικός αγοραστής», κριτήριο το οποίο η DOCERAM εξετάζει απορρίπτοντάς το στη συνέχεια⁷⁰, ή ο «μέσος καταναλωτής», στοιχείο εκτιμήσεως για το οποίο η Επιτροπή σημειώνει ότι δεν είναι αποφασιστικό, από μόνο του, προκειμένου να διαπιστωθεί ο αμιγώς τεχνικός χαρακτήρας ενός σχήματος στον τομέα των σημάτων⁷¹.

67 Η έννοια του «ενημερωμένου καταναλωτή» είναι «ενδιάμεση έννοια μεταξύ εκείνης του μέσου καταναλωτή που απαντά στο δικαιο των σημάτων, από τον οποίο δεν απαιτείται καμία ειδική γνώση και ο οποίος εν γένει δεν αντιμετωπίζει άμεσα τα αντιπαρτιθέμενα σήματα, και του ειδικού στον τομέα της τέχνης, [που απαντά στο δικαιο των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας], ο οποίος διαθέτει τη σχετική τεχνολογία. [Μ]ε τον όρο [αυτόν] νοείται ο χρήστης που [...] επιδεικνύει [...] ιδιαίτερη επιμέλεια, είτε λόγω της επαγγελματικής πείρας του είτε λόγω του ευρέος πεδίου γνώσεων που διαθέτει στον οικείο τομέα» (η υπογράμμιση δική μου) (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 20ής Οκτωβρίου 2011, PepsiCo κατά Grupo Promer Mon Graphic, C-281/10 P, EU:C:2011:679, σκέψεις 53 και 59, καθώς και της 21ης Σεπτεμβρίου 2017, Easy Sanitary Solutions και EUIPO κατά Group Nivelles, C-361/15 P και C-405/15 P, EU:C:2017:720, σκέψεις 124 και 125).

68 Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου της 22ας Ιουνίου 2010, Shenzhen Taiden κατά ΓΕΕΑ – Bosch Security Systems (Εξοπλισμός επικοινωνιών) (T-153/08, EU:T:2010:248, σκέψεις 47 και 48)· της 21ης Νοεμβρίου 2013, El Hogar Perfecto del Siglo XXI κατά ΓΕΕΑ – Wenf International Advisers (Ανοιχτήρι) (T-337/12, EU:T:2013:601, σκέψη 25), καθώς και της 12ης Μαρτίου 2014, Tubes Radiatori κατά ΓΕΕΑ – Anthrax It (Σώμα καλοριφέρ) (T-315/12, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2014:115, σκέψη 61). Η επανειλημμένη αυτή εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου είναι κατά τη γνώμη μου ορθή.

69 Για το θέμα αυτό, βλ., μεταξύ άλλων, σχολιασμό του άρθρου 6, παράγραφος 1, της αρχικής προτάσεως κανονισμού [COM(93) 342 τελικό, σ. 15].

70 Κατά την DOCERAM, ο αγοραστής αυτός διαθέτει συχνά, όσον αφορά τον τεχνικό τομέα στον οποίο ανήκει το προϊόν, πιο περιορισμένη επαγγελματική γνώση σε σχέση για παράδειγμα με τον σχεδιαστή ή τον κατασκευαστή, πράγμα που ενδέχεται να έχει ως συνέπεια οι τεχνικές λειτουργίες ορισμένων χαρακτηριστικών της εμφάνισης να γίνονται, εσφαλμένως, αντιληπτές ως αισθητικά χαρακτηριστικά.

71 Μνημονεύει, υπό την έννοια αυτή, τις σκέψεις 33 έως 35 της αποφάσεως της 18ης Σεπτεμβρίου 2014, Hauck (C-205/13, EU:C:2014:2233), οι οποίες αφορούν το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της οδηγίας 89/104. Κατά την Επιτροπή, εφόσον ο σκοπός της διατάξεως αυτής είναι παρόμοιος με τον σκοπό που επιδιώκει το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002, είναι λογικό, και στο πλαίσιο του τελευταίου, να εφαρμόζονται αντίστοιχα κριτήρια προκειμένου να εκτιμηθεί ο πέραν των τεχνικών δεσμεύσεων σχεδιασμός της εμφάνισης του προϊόντος. Για το θέμα αυτό, βλ., επίσης, σημεία 43 επ. των παρουσών προτάσεων.

60. Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υπογραμμίζει, κατ' εμέ ορθώς, ότι η δεύτερη παράγραφος των άρθρων 6 και 10 του κανονισμού 6/2002 δεν αναφέρονται στη θεωρητική έννοια του «ενημερωμένου καταναλωτή» ενόψει της εκτιμήσεως του «βαθμού ελευθερίας του δημιουργού κατά την εκπόνηση του σχεδίου ή υποδείγματος»⁷², και ότι η ίδια –μη πλασματική– προσέγγιση πρέπει να ακολουθείται και στο πλαίσιο του άρθρου 8, παράγραφος 1, καθώς το δικαστήριο που επιλαμβάνεται της διαφοράς οφείλει, και στην περίπτωση αυτή, να εκτιμήσει κατά τρόπο αντικειμενικό ποια στοιχεία ανάγονται στην τεχνική λειτουργία του προϊόντος, τα οποία δεν είναι δεκτικά προστασίας, και πού εμφίλοχώρησε η ελευθερία του σχεδιαστή, το δημιουργικό έργο του οποίου είναι δεκτικό προστασίας⁷³. Την κατά περίπτωση αυτή εκτίμηση εφαρμόζουν ήδη, χωρίς ιδιαίτερες δυσχέρειες, τα εθνικά δικαστήρια⁷⁴ και τα μέλη του ΓΕΕΑ, νυν EUIPO⁷⁵.

61. Εξάλλου, η αποδοχή του κριτηρίου του «αντικειμενικού παρατηρητή» θα δημιουργούσε μια σειρά από πρόσθετα προβλήματα σε σχέση με τον ορισμό της καινοφανούς αυτής έννοιας καθώς και με τον τρόπο εφαρμογής της, τουλάχιστον όσον αφορά το είδος και το επίπεδο γνώσεων που πρέπει να διαθέτει το πρόσωπο αυτό.

62. Το δεύτερο ζήτημα που αντιμετωπίζει το Δικαστήριο συνίσταται στον προσδιορισμό των στοιχείων που πρέπει να αποτελούν αντικείμενο της εκτιμήσεως στην οποία προβαίνει, κατά τη γνώμη μου κατά τρόπο αντικειμενικό και περιπτωσιολογικό, το δικαστήριο που επιλαμβάνεται αμφισβητήσεως με βάση το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002.

63. Συμμερίζομαι την άποψη η οποία υποστηρίχθηκε κατά πλειοψηφία στις παρατηρήσεις που αναπτύχθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου και κατά την οποία απόκειται στο εθνικό δικαστήριο που επιλαμβάνεται της διαφοράς να εκτιμήσει αντικειμενικά και με βάση το σύνολο των συγκεκριμένων περιστάσεων κάθε επιμέρους περιπτώσεως κατά πόσον τα επιμέρους χαρακτηριστικά της εμφάνισης ενός προϊόντος επιβάλλονται αποκλειστικά για λόγους λειτουργικότητας.

64. Συναφώς, κατά την Επιτροπή, το δικαστήριο αυτό οφείλει να λαμβάνει υπόψη κριτήρια εκτιμήσεως τα οποία έχουν γίνει δεκτά από το Δικαστήριο στον τομέα των σημάτων και με βάση τα οποία μπορεί να διαπιστωθεί η μη αμιγώς τεχνική αξία του σχήματος, όπως «[ο] τρόπος με τον οποίο [το αντιλαμβάνεται] ο μέσος καταναλωτής [⁷⁶], η φύση της οικείας κατηγορίας προϊόντων, η καλλιτεχνική αξία του επίμαχου σχήματος, η ιδιομορφία του έναντι άλλων συνήθως χρησιμοποιούμενων σχημάτων στη σχετική αγορά, η αισθητή διαφορά στην τιμή σε σχέση με παρεμφερή προϊόντα ή η ανάπτυξη

72 Μολονότι οι προϋποθέσεις που τίθενται, αντίστοιχα, στις παραγράφους 1 και στις παραγράφους 2 των εν λόγω άρθρων 6 και 10 είναι συμπληρωματικές, όπως επισημαίνεται στην αιτιολογική σκέψη 14 του κανονισμού αυτού. Ειδικότερα, στο πλαίσιο της συγκεκριμένης εκτιμήσεως της συνολικής εντυπώσεως που προκαλούν τα επίμαχα σχέδια ή υποδείγματα στον ενημερωμένο καταναλωτή, πρέπει να ληφθεί υπόψη ο βαθμός ελευθερίας του δημιουργού κατά την εκπόνηση του επίμαχου σχεδίου ή υποδείγματος, με δεδομένο ότι όσο πιο περιορισμένη είναι η ελευθερία αυτή, τόσο πιθανότερο θα είναι διαφορές ελάσσονος σημασίας μεταξύ των εν λόγω σχεδίων ή υποδειγμάτων να αρκούν προκειμένου να δημιουργηθεί διαφορετική συνολική εντύπωση στον καταναλωτή [βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 18ης Μαρτίου 2010, Grupo Promer Mon Graphic κατά ΓΕΕΑ – PepsiCo (Απεικόνιση κυκλικής διαφημιστικής βάσεως), T-9/07, EU:T:2010:96, σκέψεις 72 επ., καθώς και της 5ης Ιουλίου 2017, Gamet κατά EUIPO – «Metal-Bud II» Robert Gubała (Θυρολαβή), T-306/16, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2017:466, σκέψεις 43 επ.].

73 Επισημαίνω ότι στην αρχική πρόταση κανονισμού [COM(93) 342 τελικό, σ. 19], η Επιτροπή σημείωνε ότι η παράγραφος 2 του μετέπειτα άρθρου 10 του κανονισμού 6/2002 έχει «σκοπό να καθοδηγήσει τα δικαστήρια σε υποθέσεις σχετικά με παραβάσεις» (η υπογράμμιση δική μου). Προσέθετε δε ότι «[σ]χέδια και υποδείγματα με υψηλό βαθμό λειτουργικότητας όπου ο δημιουργός πρέπει να σεβαστεί συγκεκριμένες παραμέτρους είναι πιθανό να έχουν μεγαλύτερη ομοιότητα απ' ό,τι σχέδια και υποδείγματα σε σχέση με τα οποία ο δημιουργός διαθέτει πλήρη ελευθερία. Για τον λόγο αυτό η [εν λόγω] παράγραφος 2 θεωρείται και την αρχή ότι η ελευθερία του δημιουργού πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όταν κρίνεται η ομοιότητα μεταξύ προγενέστερου και μεταγενέστερου σχεδίου και υποδείγματος» (η υπογράμμιση δική μου).

74 Υπό την έννοια αυτή, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου μνημονεύει την απόφαση του Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) [εφετείο (Αγγλία και Ουαλία) (πολιτικό τμήμα)], Dyson Ltd κατά Vax [2011] EWCA Civ 1206, σκέψη 36.

75 Για παράδειγμα, βλ. την εκτίμηση του ακυρωτικού τμήματος του ΓΕΕΑ στην απόφαση της 17ης Μαρτίου 2014, στην υπόθεση αριθ. ICD 8674, Extruplast κατά PVG Energy BV, σημείο 17: «[ο] δημιουργός γνωρίζει ότι ο βαθμός ελευθερίας κατά την εκπόνηση του σχεδίου ή υποδείγματος περιορίζεται από πλείονες δεσμεύσεις σχετικές με τον σκοπό αυτού, ήτοι, στην υπό εξέταση περίπτωση, την εναπόθεση, τη μεταφορά και την αποθήκευση υγρών. [...] Εν προκειμένω, η επιλογή στο πάνω μέρος σχήματος σταυρού υπό μορφήν στρογγυλοποιημένου έλικα, το φάρδος των φτερών, η διαμόρφωση τόσο του πάνω όσο και του κάτω μέρους, οι φαρδιές αυλακώσεις για τη στοίβαξη, η διάταξη των φυσιγγίων, το σχήμα τους καθώς και το μεγάλο ή μικρό πάχος τους, οι αυλακώσεις και ο αριθμός τους παρέχ[ουν] στο [επίμαχο κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα] ιδιαίτερη αισθητική αλλά και ειδικότερη εμφάνιση, οι οποίες δεν απαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία του».

76 Μολονότι το κριτήριο αυτό δεν είναι από μόνο του καθοριστικό (βλ. σημείο 59 των παρουσών προτάσεων).

στρατηγικής προώθησης με έμφαση κυρίως στα αισθητικά χαρακτηριστικά του οικείου προϊόντος»⁷⁷. Η Επιτροπή εκτιμά ότι το επιλαμβανόμενο δικαστήριο πρέπει επίσης να λαμβάνει υπόψη την ύπαρξη εναλλακτικών σχημάτων που εκπληρώνουν εξίσου την οικεία τεχνική λειτουργία, καθώς από την ύπαρξη αυτή συνάγεται καταρχήν ότι ο δημιουργός διέθετε ελευθερία κατά τον σχεδιασμό των χαρακτηριστικών της εμφάνισης του προϊόντος και ότι η εμφάνιση αυτή δεν υπαγορεύθηκε αποκλειστικά από λειτουργικούς παράγοντες.

65. Στο ίδιο πνεύμα, η DOCERAM παραθέτει επίσης μη εξαντλητική απαρίθμηση κριτηρίων που ενδέχεται να είναι κρίσιμα, όπως «οι περιστάσεις που αφορούν τη διαδικασία σχεδιασμού, τη διαφήμιση, τη χρήση, κ.λπ.». Από την πλευρά της, η CeramTec υποστηρίζει ότι η κρίση του «ενημερωμένου καταναλωτή», την οποία προτείνει –κατά τη γνώμη μου εσφαλμένως⁷⁸– ως κριτήριο της αντικειμενικής εκτιμήσεως, πρέπει να προσδιορίζεται «με βάση ενδελεχή συνεκτίμηση όλων των κρίσιμων περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως»⁷⁹, και, μεταξύ άλλων, «του ειδικού σκοπού του κατασκευαστή κατά τον χρόνο του σχεδιασμού, της διαφημίσεως του προϊόντος που δίνει έμφαση στον σχεδιασμό, των τυχόν διακρίσεων ή της τυχόν ιδιαίτερης φήμης του σχεδιασμού στο οικείο κοινό, καθώς και της βούλησης του σχεδιαστή κατά τον χρόνο της δημιουργίας του προϊόντος»⁸⁰.

66. Συναφώς, διευκρινίζω ότι το δικαστήριο που επιλαμβάνεται της διαφοράς πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να διενεργεί την εν λόγω εκτίμηση με βάση όχι μόνο το ίδιο το οικείο σχέδιο ή υπόδειγμα, αλλά και με βάση το σύνολο των περιστάσεων που σχετίζονται με την επιλογή των χαρακτηριστικών της εμφάνισής του, λαμβάνοντας υπόψη τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίζουν οι διάδικοι, ανεξάρτητα από το περιεχόμενο ή τη φύση τους⁸¹, καθώς και τις τυχόν αποδείξεις που διατάσσει το δικαστήριο αυτό.

67. Είμαι της γνώμης ότι κριτήρια τα οποία, κατά την εκτίμησή μου, δεν μπορούν από μόνα τους να θεμελιώσουν ότι τα χαρακτηριστικά της εμφάνισης ενός προϊόντος υπαγορεύθηκαν αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία του κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002, όπως η υποκειμενική βούληση του δημιουργού ή η ύπαρξη εναλλακτικών σχημάτων⁸², δεν αποκλείεται εντούτοις να συγκαταλέγονται στη δέσμη των συγκεκριμένων ενδείξεων που τα επιλαμβανόμενα δικαστήρια οφείλουν να λάβουν υπόψη προκειμένου να διαμορφώσουν ίδια κρίση όσον αφορά την εφαρμογή της εν λόγω διατάξεως.

68. Φρονώ ότι δεν συντρέχει λόγος απαρίθμησης, έστω και μη εξαντλητικής, των συναφώς κρίσιμων κριτηρίων, δεδομένου ότι ο νομοθέτης της Ένωσης δεν θέλησε να καταφύγει στη μέθοδο αυτή, ενώ ούτε και το Δικαστήριο το έκρινε χρήσιμο όσον αφορά την εκτίμηση, επίσης πραγματικού χαρακτήρα, η οποία διενεργείται κατ' εφαρμογήν των άρθρων 4 έως 6 του κανονισμού αυτού.

69. Αντίθετα, όπως και η Ελληνική Κυβέρνηση, θεωρώ χρήσιμο να τονίσω ότι το επιλαμβανόμενο δικαστήριο έχει τη δυνατότητα, εφόσον τούτο παρίσταται αναγκαίο, να προβεί στην απαιτούμενη εκτίμηση διαφωτιζόμενο από ανεξάρτητο εμπειρογνώμονα τον οποίο διορίζει. Παρατηρώ συναφώς ότι τα εθνικά δικαστήρια δεν διαθέτουν κατ' ανάγκην τις ειδικές γνώσεις, ενίοτε εξαιρετικά τεχνικού χαρακτήρα, οι οποίες απαιτούνται προς τούτο, ενώ είναι σύνηθες να διατάσσουν μέτρα πραγματογνωμοσύνης όταν έρχονται αντιμέτωπα με πολύπλοκα ζητήματα τέτοιας φύσεως.

⁷⁷ Συναφώς, η Επιτροπή αναφέρεται στις σκέψεις 34 και 35 της αποφάσεως της 18ης Σεπτεμβρίου 2014, Hauck (C-205/13, EU:C:2014:2233). Βλ., επίσης, υποσημείωση 71 των παρουσών προτάσεων.

⁷⁸ Βλ. σημεία 57 επ. των παρουσών προτάσεων.

⁷⁹ Υπό την έννοια αυτή, η CeramTec μνημονεύει, μεταξύ άλλων, τον Ruhl, O., *Gemeinschaftsgeschmacksmuster – Kommentar*, όπ.π., υποσημείωση 7, σημείο 10.

⁸⁰ Η Ελληνική Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου δεν παραθέτουν τέτοια κριτήρια εκτιμήσεως.

⁸¹ Διευκρινίζεται ότι η απόδειξη της συνδρομής των προϋποθέσεων του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002 σε μια συγκεκριμένη περίπτωση βαρύνει λογικά τον διάδικο ο οποίος επικαλείται την εξαίρεση που προβλέπει η διάταξη αυτή.

⁸² Κανένα από τα κριτήρια αυτά δεν είναι από μόνο του αποφασιστικό, για τους λόγους που εκτίθενται, αντίστοιχα, στο σημείο 53 και στα σημεία 23 επ. των παρουσών προτάσεων.

70. Κατά συνέπεια, εκτιμώ ότι στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, προκειμένου να εκτιμηθεί αν τα επιμέρους χαρακτηριστικά της εμφάνισης ενός προϊόντος υπαγορεύονται αποκλειστικά από λόγους τεχνικής λειτουργικότητας, ενόψει της εφαρμογής του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002, απόκειται στο επιλαμβανόμενο δικαστήριο να προβεί σε αντικειμενική εκτίμηση, όχι με βάση την –θεωρητική– κρίση ενός «αντικειμενικού παρατηρητή», αλλά λαμβάνοντας υπόψη –συγκεκριμένα– όλες τις κρίσιμες περιστάσεις της υπό εξέταση περιπτώσεως.

V. Πρόταση

71. Με βάση τις προηγηθείσες σκέψεις, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα του Oberlandesgericht Düsseldorf (ανώτερου περιφερειακού δικαστηρίου του Ντύσσελντορφ, Γερμανία) ως εξής:

- 1) Το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 6/2002 του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2001, για τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα, έχει την έννοια ότι η παρεχόμενη από τον κανονισμό αυτό προστασία αποκλείεται όταν τα χαρακτηριστικά της εμφάνισης του οικείου προϊόντος επελέγησαν με αποκλειστικό σκοπό να καταστεί δυνατή η εκπλήρωση ορισμένης τεχνικής λειτουργίας, και συνεπώς χωρίς καμία δημιουργική συμβολή του σχεδιαστή, ενώ η ενδεχόμενη ύπαρξη άλλων σχημάτων που καθιστούν δυνατή την επίτευξη του ίδιου τεχνικού αποτελέσματος, από μόνη της, δεν έχει συναφώς καθοριστική σημασία.
- 2) Προκειμένου να κριθεί αν τα χαρακτηριστικά της εμφάνισης ενός προϊόντος επελέγησαν για λόγους που ανάγονται αποκλειστικά στην τεχνική λειτουργία ενός προϊόντος, κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου 8, παράγραφος 1, απόκειται στο επιλαμβανόμενο δικαστήριο να αποφανθεί κατά τρόπο αντικειμενικό, κατ'ενάσκηση της εξουσίας εκτιμήσεώς του και λαμβάνοντας υπόψη όλες τις κρίσιμες περιστάσεις της υπό εξέταση περιπτώσεως.